

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a církevního práva

Oddělení církevního práva

Teologické nauky

MUDr. Bc. Jan Štěpán

*Církevní předpisy pro přípravu na manželství
a vedení novomanželů*

Diplomová práce

Vedoucí práce: ThLic. Mgr. Monika Menke, Th.D.

2019

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně po konzultacích s vedoucí práce a použil k tomu jen uvedené prameny, literaturu a online zdroje.

V Olomouci dne 1. dubna 2019

.....

Jan Štěpán

Obsah

Úvod	4
1. Chápání manželství v katolické církvi	7
1.1. Definice manželství a jeho podstatné vlastnosti	7
1.2. Synody o rodině od 20. století	19
2. Příprava na uzavření manželství	22
2.1. Jednotlivé etapy přípravy na manželství	23
2.2. Právní příprava	28
2.3. Konkrétní možnosti zapojení osob do přípravy na manželství	36
3. Doba pastorační péče manželství v nejbližší době po svatbě	40
3.1. Zodpovědnost samotných manželů	40
3.2. Zodpovědnost církve a nabídka doprovázení	42
Závěr	46
Seznam pramenů a literatury	48
Anotace	53
Annotation	54

Úvod

Tato diplomová práce se věnuje úzkému výseku z obsáhlé oblasti, kterou představuje manželské církevní právo. K volbě tématu mne vedly především dva motivy. Na prvním místě život v manželství již po dobu několika let. Dalším podnětem bylo setkávání s mladými lidmi, kteří se rozhodují uzavřít manželství. K uvedeným důvodům zároveň přistupovalo vědomí neútěšné situace nejen v České republice, ale i ve světě, kde dochází k rozpadu mnoha manželství nebo se lidé manželství z různých důvodů vyhýbají a preferují jiné formy společného života jako např. fakticky existující soužití. Nikoli v poslední řadě stála v pozadí touha blíže pochopit zásadní ustanovení církevního práva ohledně manželství.

Jsem přesvědčen, že nejdůležitější lék na současnou situaci a zároveň pomocnou ruku mladým lidem představuje adekvátní příprava na manželství. Jistě nelze opominout další faktory, zejména život rodin žijících v manželství, který dokazuje, že má smysl žít v manželství a pokračovat v něm i po různých nezdarech a hlubokých zraněních. Kromě samotné přípravy, která hraje nezastupitelnou roli, jsme zvolili rovněž kritické období prvních let společného života po svatbě. Tehdy se totiž „tříbí duchové“ a navzdory správně vedené přípravě dochází k dalšímu obrušování kamenů vyžadující společný růst. Toto zlepšování se samozřejmě týká všech lidí. Přesto je pro ty, kdo žijí v manželství, svým způsobem náročnější, neboť si manželé jsou velmi blízcí.

Práce je rozvržena do tří kapitol. Případné rozložení látky do většího počtu oddílů nám nepřipadalo účelné, navíc by rozdělená pojednání byla nekonzistentní. První kapitola pojednávající o výchozích aspektech pro nauku o manželství se zakládá na ustanoveních dekretu II. vatikánského koncilu *Optatam totius*.¹ Nejprve tedy čerpá z hlubin Písma svatého, které má být duší veškeré teologie.² Bible vypráví o nejzákladnějších aspektech člověka, o povolání k manželství a rovněž nabízí způsob, jak dosáhnout správného cíle. Stať rozebírající podněty Písma svatého pro manželství nemůže však být pojednána v celé šíři. Přesto však chce představit klíčové výpovědi, přičemž postupuje v rozvoji od Starého zákona směrem k Nové smlouvě. V další části předkládá první kapitola příspěvek církevních otců. Jejich přínos pro církevní učení představuje dokument Kongregace pro katolickou

---

¹ Srov. OT č. 16. Na církevní právo jsme si dovolili aplikovat učení o metodě v dogmatické teologii, potažmo v teologii morální. Církevní právo totiž kromě aspektů přirozeného práva má jako další specifický aspekt oblast víry. V této oblasti tedy učení představujeme na úrovni pomyslného „co konkrétně“, tedy dogmatiky, a „jak konkrétně“, tedy morální teologie. Zmínka o církevním právu v tomto článku dekretu je velmi kusá.

² Srov. DV č. 24.

výchovu.³ Otcové jsou v první řadě interpreti a komentátoři Písma, a proto se v jejich dílech projevuje sepětí teologie se životem církve. Dochází tak k inkulturaci evangelní zvěsti, což nám umožňuje zahlédnout konkrétní aplikace výše uvedených míst Písma svatého. Církevní otcové představují privilegované svědky apoštolské tradice. Díky tomu vzniklo základní paradigma, řekněme teologický imperativ, označovaný odborně jako *consensus patrum*. Tento odborný termín znamená, že pokud se církevní otcové jako celek shodnou na nějaké nauce, při hodnocení závaznosti je nezbytné k tomuto faktu přihlídnout. Jinými slovy vyjádření dané nauky celkem církevních otců má zásadní vypovídací hodnotu.⁴ Jejich učení ohledně svátosti manželství bohužel nelze postihnout v širším záběru. Z nepřehledného množství jsme využili ta prohlášení, ve kterých se otcové většinou shodují. Vždy jsme vybrali jednoho představitele, jehož citovaná část dokázala na malém prostoru sdělit co největší poselství. Posléze v zásadních obrysech mapujeme přehled učení církve o manželství v průběhu dalších staletí, kdy se zaměřujeme především na výpovědi církevního Magisteria. Poněvadž bylo nutno práci zacílit, omezili jsme se na učení západní katolické církve. Pomyslný vrchol této pouti představují kodexy kanonického práva, zejména aktuální kodex z roku 1983. Jeho kánony se snažíme předložit na podkladě uvedeného vývoje a zároveň chceme stručně představit *ratio legis*, tedy jejich opodstatnění. Čtenář by mohl právem očekávat, že se v historickém exkurzu budeme věnovat výhradně problematice přípravy na manželství. Rozhodli jsme se však tento prostor věnovat osvětlení základů učení o manželství, neboť jsme tuto nauku chtěli představit jako živoucí organismus, který se zkušenostmi neustále rozrůstá. Máme za to, že adekvátní příprava na manželství a potažmo vedení novomanželů se může vybudovat pouze na základě správně pochopeného učení o manželství. K první kapitole jsme přiřadili podkapitulu představující nový zjev od 20. století – biskupské synody. Vybrali jsme konkrétně ty, které se přímo věnovaly manželství.

Druhá kapitola popisuje vlastní přípravu na manželství. Neklademe si za cíl rozebrat všechny možnosti, se kterými se může vedoucí přípravy setkat; ani jejich pastorační, liturgické a další aspekty. Snažili jsme se odhalit „ducha“ jednotlivých předpisů. První podkapitola nejprve rozebírá jednotlivé etapy přípravy na manželství, jak vycházejí od učení Jana Pavla II. Základní platformu uvedenou v adhortaci *Familiaris consortio*

---

³ CONGREGATIONE DE INSTITUTIONE CATHOLICA. *Instructio De patrum ecclesiae studio in sacerdotali institutione.*

⁴ *Consensus patrum* představuje jednu z částí *loci theologici* dle Melchiora Cana v díle *De locis theologicis*. Církevní otcové označuje jako *sancti veteres* – svatí minulých dob.

doplňujeme informacemi z další literatury. Posléze se věnujeme vlastní právní přípravě. Máme za to, že nelze striktně oddělit církevní právní přípravu od požadavků sekulárního práva. Manželství totiž obsahuje rovněž sociální a občanský aspekt. Tato skutečnost by se měla v přípravě na manželství promítnout, aby církevní sňatek mohl být uznán i před státem, z čehož poté manželé požívají stanovená práva. Ve třetí podkapitole pak výběrově představujeme jednotlivé možnosti zapojení určitých osob do přípravy.

Třetí kapitola chce alespoň rámcově pojednat o pastorači v nejbližších letech po svatbě. Je nutno přiznat, že na toto období se prozatím katolická církev zaměřuje jen velmi omezeně. Své síly nasazuje především do přípravy na manželství a poté především na kurativní pastorační péči při řešení krizí. Přesto jsme se snažili shromáždit dostupné možnosti, které církev nabízí formou svých předpisů. Velkou oporou nám byla exhortace papeže Františka s názvem *Amoris lætitia*.

Tato práce nezamýšlí pojednat vyčerpávajícím způsobem o daném tématu. Existuje totiž nepřehledné množství dalších hodnotných zdrojů, které se těmto aspektům věnují. Z tak bohatého pokladu jsme proto museli vybírat. Upřednostnili jsme prameny s vyšší vypovídací hodnotou nebo díla, která podávají nejlepší výklad dané problematiky. Mnoho děl tak zůstalo nevyužito, i když lze mnohdy namítat, že by na daném místě mohla být vhodnější citace jiných encyklik, proslovů, katechezí apod.

Nakonec bych chtěl alespoň v krátkosti poděkovat všem, kteří mi umožnili tuto práci vytvořit. Děkuji zejména svým rodičům a manželce. Rovněž patří velký dík pomyslnému druhému autorovi v podobě vedoucí práce, Mgr. ThLic. Monice Menke, Th.D. Její nasazení bylo vskutku nevšední a její vstřícnost si zasluhuje velkou úctu.

1. Chápání manželství v katolické církvi

Manželství nelze vytěšňovat do pomyslného ghetta náboženské oblasti. Tato instituce má rovněž sociální a občanský aspekt, což zajímá zejména tvůrce právních norem. Je také objektem zájmu dalších oborů, ať už teologie, filozofie nebo přírodních věd. V současném světě je tváří v tvář různým výstřelkům potřeba zdůrazňovat, že manželství má vazbu také k pozemským skutečnostem.

1.1. Definice manželství a jeho podstatné vlastnosti

Písmo svaté představuje pro katolickou církev prvotní základ k definici nauky.⁵ Na základě jeho rozboru vysvětluje, že plán manželství byl rozvržen již na úsvitu lidských dějin vykresleném knihou Genesis. Tím máme k dispozici interpretační pomůcku radostné zprávy o rodině. První nosný základ představuje stvoření člověka v biblickém obrazu šestého dne:

„I řekl Bůh: Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby.“⁶

Člověk od Boha získává ve srovnání s neživou přírodou, rostlinami i zvířaty něco, čím ostatní stvoření neskonale přesahuje. Nejedná se pouze o výsadu několika málo jedinců – dobových panovníků označovaných za Boží obraz. K obrazu svého Stvořitele je totiž stvořen každý člověk. Proto se vyznačuje stejnou schopností jako jeho Tvůrce, a to možností svobodného rozhodování. Zároveň autor první knihy Mojžíšovy používá výraz podoba, aby nedocházelo k záměně člověka za přesný Boží obraz.⁷ Tím, že Bůh v daném verši o sobě mluví v množném čísle, přenáší vzor společného rozhodování do sféry lidských bytostí, aby i ony jednaly jako pravý obraz. Jsou tedy stvořeny tak, aby jednaly ve spolupráci mezi sebou.⁸ Další důležité místo knihy Genesis pro porozumění církevnímu pohledu na manželství představuje začátek následujícího verše:

„Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil.“⁹

---

⁵ DV č. 21.

⁶ Gn 1,26.

⁷ Srov. HAMILTON V. P. *The Book of Genesis. Chapters 1-17*, s. 135 n. BROWN R. E., FITZMYER J. A., MURPHY R. E. *The New Jerome Biblical Commentary*, s. 11.

⁸ Srov. KECK L. E. *The New Interpreter's Bible. Volume I*, s. 345.

⁹ Gn 1,27.

Autor první biblické knihy pro zdůraznění významnosti opakuje základní tezi, že člověk je stvořen k obrazu Božímu. Dále se zde setkáváme s diverzifikací na dvě platformy – muže a ženu. Jak muž, tak žena mohou jednat zcela svobodně jako Boží obraz. Poněvadž rozlišení pohlavnosti nenalezneme ve verších popisujících rozmnožování živočichů, je zřetelné, že mezi lidmi kromě prokreace hraje zásadní roli rovněž sexualita.¹⁰ Právě sexuální diferenciaci totiž představuje lidský způsob v pokračování existence.¹¹ Tolik tzv. první zpráva o stvoření. Ve druhé zprávě o stvoření získáváme další cenné podklady pro definici manželství. Podnětný nám bude verš:

„I vytvořil Hospodin Bůh člověka, prach ze země, a vdechl mu v chřípí dech života.“¹²

Na tomto základě poznáváme, že člověk nepochází jen z materiálního světa, ale že je vybaven také další sférou osoby – duší. Takovou specifickou vlastnost mu však dokáže poskytnout jen Stvořitel. V následujících verších první knihy Mojžíšovy pak zjišťujeme, že člověk mohl přicházet do kontaktu se vším tvorstvem a vstupovat tím do vzájemných vztahů.¹³ Avšak přes rozmanitost všech tvorů první člověk zjišťuje, že ani s jedním nemůže vstoupit do takového vztahu, který by jej naplňoval. Přestože je mu Stvořitel blízký a člověk mu za mnoho vděčí, není jako on člověkem. Božský Tvůrce si tuto skutečnost velmi dobře uvědomuje, a proto Adamovi zajistí pomoc jemu rovnou. Svatopisec zde užívá metaforického obrazu tvoření ze žebra. Pravým významem tvoření z boku člověka je zdůraznit rovnost důstojnosti ženy s mužem. Konečně nalézá jemu rovnou bytost a toto poznání se snaží vyjádřit následovně:

„Toto je kost z mých kostí a tělo z mého těla! Ať muženou se nazývá, vždyť z muže vzata jest.“¹⁴

Je třeba mít na paměti, že se ani v případě Adamova pojmenování ženy, ani jejím stvořením z boku neskrývá žádná podřazenost muži.¹⁵ Za výrazem „mužena“ se nachází hebrejská přesmyčka, která je do jiných jazyků většinou obtížně přeložitelná.¹⁶ Z pohledu

---

¹⁰ Srov. KECK L. E. *The New Interpreter's Bible. Volume I*, s. 345. HAMILTON V. P. *The Book of Genesis. Chapters 1-17*, s. 138.

¹¹ Srov. BROWN R. E., FITZMYER J. A., MURPHY R. E. *The New Jerome Biblical Commentary*, s. 11.

¹² Gn 2,7.

¹³ V biblické mluvě je skutečnost setkávání s druhými a tím rovněž vytváření a prohlubování vztahů vyjádřena obrazně „dát jméno“. Srov. Gn 2,19 n.

¹⁴ Gn 2,23.

¹⁵ Srov. KECK L. E. *The New Interpreter's Bible. Volume I*, s. 352 n.

¹⁶ Hebr. transliterace iš x iššáh.

biblického pisatele představoval původ nějaké skutečnosti zároveň její definici.¹⁷ Hebrejská přesmyčka tedy říká: formálně rozpoznávám stejnost a zároveň určitou různost v lidství.¹⁸ Právě díky této hříčce se nejvíce, jak je to jen v lidské řeči možné, vyjadřuje veliká blízkost muže a ženy. Adam svou společnici nazývá, což znamená, že s ní vstupuje do vztahu.

Na tomto základě pak je navýsost zřejmé, že se jedná o nejsilnější pouto (pokud odmyslíme vztah k Bohu), které dokonce v jistém smyslu převyšuje rodinné vazby. K takovému tvrzení nás opravňuje následující verš:

„Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem.“¹⁹

V zemích starověkého blízkého Východu takový řád vyzníval nezvykle. V dané kulturní epoše totiž nic nedávalo tušit, že právě muž má opustit svou rodinu a připojit se ke své manželce. Velmi užitečné je rovněž uvědomit si valenci slova „proto“ na začátku předmětného verše. V Písmu jej nejčastěji nalezneme jako objasnění lidových jmen, zvyků apod. Avšak zde nevysvětluje příčinu opuštění rodičů, poněvadž neodpovídá žádné známé zvyklosti. Z toho důvodu se význam verše týká přímo manželství, neboť nebere v úvahu různé rituální praktiky při sňatku či námluvách. Jinými slovy má univerzální smysl a stojí nad historií lidstva.²⁰ Verš se zaměřuje na společenství muže a ženy, nicméně nehovoří explicitně o dětech. Ačkoliv lze v takovém vztahu vnímat rovněž aspekt sexuálního styku, autor knihy Genesis chce říct, že muž a žena vytvářejí nerozlučitelnou lidskou jednotku, a to v každé sféře lidského života.²¹ Na základě užití slov „opustí“ a „přilne“ na jiných místech Starého zákona lze uzavřít, že muž i jeho žena ukončují loajálnost ke svým rodičům a začínají jiný druh vztahu mezi sebou. Manželství tak nelze rozumět jako provizornímu uspořádání vzniklému *ad hoc*. Jedná se totiž o skutečnou smlouvu.²²

V knize Genesis se rovněž setkáváme se Stvořitelovým příkazem, aby se muž a žena plodili a rozmnožovali.²³ Ve Starém zákoně ještě můžeme vystopovat další místa, která jsou

---

¹⁷ Srov BROWN R. E., FITZMYER J. A., MURPHY R. E. *The New Jerome Biblical Commentary*, s. 12.

¹⁸ Srov. KECK L. E. *The New Interpreter's Bible. Volume I*, s. 353.

¹⁹ Gn 2,24.

²⁰ V manželství dané oblasti platil tzv. virilokální model, což znamenalo, že to měla být právě manželka, kdo se nastěhoval do domu muže. Srov. DODARO R. *Setrvat v pravdě Kristově. Manželství a svaté přijímání v Katolické církvi*, s. 30 n.

²¹ Srov. KECK L. E. *The New Interpreter's Bible. Volume I*, s. 354.

²² Srov HAMILTON V. P. *The Book of Genesis. Chapters 1-17*, s. 181.

²³ Srov. Gn 1,28.

k tématu manželství relevantní. Za všechny připomeňme alespoň knihu Píseň písní, která navzdory rozdílným exegetickým přístupům jednoznačně pojednává o krásách a dobrou manželské lásky. Dále podotýkáme skutečnost, že se zjevení Boha odehrává častokrát na bázi vztahu muže a ženy. Takové paradigma lze nalézt nejčastěji v prorockých knihách.²⁴

Nyní ještě prozkoumejme úryvky z Nového zákona. Zde jako nejvyšší norma pro křesťany vystupuje Ježíš Kristus. Většinu věřících se nejprve vybaví výjev z Janova evangelia, kdy Ježíš přichází na svatbu v Káně Galilejské.²⁵ Vidíme pozitivní vztah nazaretského Mistra k významné události dvou osob vstupujících v manželství – ať už na rovině přijetí pozvání nebo třeba z optiky pomoci při vyčerpání zásob vína k oslavě. Chceme se však zaměřit na to, co Ježíš jako Zjevitel říká ke stvoření člověka v knize Genesis. Text se nachází v perikopě Mt 19,3-9.²⁶ Farizeové Krista pokoušejí úvodní otázkou, zda se muž smí se ženou rozvést z jakéhokoliv důvodu.²⁷ On však jejich dotaz zodpovídá zcela nečekaným způsobem – dokonce překonává jakákoliv přísná očekávání. Po úvodním zopakování toho, co na počátku chtěl Stvořitel²⁸ (verše 4-6a této perikopy) nakonec prohlásí:

„Co tedy Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“²⁹

Po této nečekané odpovědi začnou farizeové pro autoritu Mojžíše namítat, proč jim tedy vystavení rozlukového listu povolil? Ježíš odpovídá, že takové jednání zapříčinila tvrdost srdce; jedním dechem dodává, že na počátku ale takový plán Stvořitel nechtěl. Ukazuje tak, že neschopnost odpuštění provinění manželky nebo žádostivost sexuální pestrosti s jinými ženami zapříčinily vydávání takových lístků. Nicméně na počátku takový úmysl stvoření dán

---

²⁴ Srov. Iz 54,5; 62,5; Oz 2,4-15; Jer 3,1.

²⁵ Jn 2,1-12.

²⁶ Tato perikopa odpovídá Mk 10,2-12. Stejná problematika se rozvíjí také v rámci samotného Matoušova evangelia, kde je zasazena v horském kázání: Mt 5,31 n.

²⁷ Na základě mimobiblických pramenů dané doby víme, že v té době panoval spor mezi odlišnými rabínskými interpretacemi. Hlavními protagonisty byli rabín Šamaj a Hilel, kteří s rozličnou vahou vykládali verš Dt 24,1 pojednávající o rozluce. Šamajova škola zastávala v této záležitosti rigorózní stanovisko, a tak se mohl muž s manželkou rozvést výhradně ve vážných případech – např. cizoložství. Naproti tomu benevolentní Hilelovi příznivci tvrdili, že jako důvod k rozluce dostačuje v podstatě jakýkoliv nedostatek v očích manžela, kupř. když žena připálila oběd. Když se farizeové ptají, zda se smí rozvést z jakéhokoliv důvodu, je zřejmé, že patřili k Hilelově škole. Srov. OSBORNE G. R. *Matthew. Exegetical Commentary on The New Testament*, s. 703.

²⁸ V židovské hermeneutice platila zásada, že čím více k počátku Tóry šel daný argument, tím větší měl váhu. Srov. OSBORNE G. R. *Matthew. Exegetical Commentary on The New Testament*, s. 703.

²⁹ Mt 19,6 b.

nebyl. Pikantní záležitost představuje výjimka rozvodu pro případ smilstva, kterou by dokonce měl povolit sám Ježíš. V této práci však nemáme prostor se jí věnovat. Pro nás je relevantní prohlášení Božího syna o ideálu manželství v podobě učení o počátečním stavu.³⁰ Apoštol Pavel se snažil přiblížit Kristovo učení křesťanským obcím. V jeho listech nalézáme další inspirace:

„Těm, kteří žijí v manželství, přikazuji – ne já, ale Pán – aby žena od muže neodcházela. A když už odejde, ať zůstane neprovdána, nebo se s mužem smíří; a muž ať ženu neopouští.“³¹

Přestože Apoštol nemohl znát žádné z evangelií, s jistotou věděl, co Ježíš jako Zjevitel přinesl lidem. V Korintu mohl dle římského práva zahájit rozvod jak muž, tak žena. Pavel má však na mysli vyšší dobro, a proto rozvedení nemůže povolit. Zákaz však nesměruje těm, kdo chtěli žít v celibátu. S největší pravděpodobností se primárně obrací k ženám, které zvažovaly, zda mají opustit své muže, kteří se dříve dopustili smilstva.³² Na druhou stranu si Pavel uvědomuje realitu života, a proto v 11. verši upravuje pravidla ženy. Možnosti, jak má poté separovaná strana žít, odpovídají duchu Pavlovy teologie: usmíření lidstva s Bohem a rovněž lidí mezi sebou navzájem. Proto zcela přirozeně myslí na usmíření.³³ Stejně nařízení, které pochází od Pána, samozřejmě patří i mužům.

Ještě nelze v rámci Nového zákona opomenout jeden důležitý úryvek z listu Efezanům:

„Nikdo přece nemá v nenávisti své tělo, ale živí je a stará se o ně. Tak i Kristus pečuje o církev; vždyť jsme údy jeho těla. Proto opustí otce i matku a připojí se k své manželce, a budou ti dva jedno tělo.‘
Je to velké tajemství, které vztahují na Krista a na církev. A tak i každý z vás bez výjimky ať miluje svou ženu jako sebe sama a žena ať má před mužem úctu.“³⁴

Text je důležitý zejména pro pochopení významu svátosti manželství. Pavel zde staví na základní lidské zkušenosti, že každý přirozeně pečuje o své tělo. Tak se tedy i Kristus stará o svou církev, a to navzdory nedokonalosti lidí a jejich pádům. Církev je popisována jako údy Kristova těla. Tělo však nelze vnímat jako neurčité fluidum, ale spíše jako termín, který vyjadřuje solidaritu mezi věřícími. Pavel si je vědom kontextu citovaného starozákonního

---

³⁰ Srov. diskuzi v OSBORNE G. R. *Matthew. Exegetical Commentary on The New Testament*, s. 200 n.

³¹ 1 Kor 7,10 n.

³² Srov. CIAMPA R. E., ROSNER B. S. *The First Letter to the CORINTHIANS*, s. 290. Následující 11. verš by pak totiž nedával smysl. V pozadí takového uvažování stojí Pavlova zásada z 1 Kor 5,9, kde varuje, aby se nestýkali se smilníky.

³³ Srov. KECK L. E. *The New Interpreter's Bible. Volume X*, s. 875 n.

³⁴ Ef 5,29-33.

textu, nicméně jej zde dále rozšiřuje na vztah Krista a církve.³⁵ Slovo „tajemství“ označuje skrytý Boží plán. Navzdory pojetí gnostiků jej však nelze vykládat v tom smyslu, že zahrnuje osvobození od nižších sil. Nejedná se ani o asketické odmítnutí vášní a tužeb, které gnostikové nahlíželi jako prostředky, jimiž démoni ovlivňují chování člověka.³⁶ Poslední souvětí uvedené citace odráží dobový pohled na hierarchické uspořádání mezi manžely a v domech. Zde byli všichni obyvatelé podřízeni jedné hlavě – muži. Na druhou stranu je však třeba mít na paměti rozdíl mezi vztahem muže k otrokům a manžela k manželce. Právě vztah mezi manžely je postaven na základě Kristovy kenotické lásky, a proto musí muž usilovat o blaho manželky. Tato skutečnost totiž není součástí hierarchických vztahů v domácnosti.³⁷ Manželé jsou jedním tělem, a tak muž miluje svou ženu tak, jak má ve skutečnosti rád sebe. To odráží vztah Krista k církvi, jehož láska pro ni je zároveň láskou pro jeho vlastní tělo. Manželství je tedy svědectvím, že Kristus miluje svou církev – dva se stávají jedním tělem.³⁸

Nyní zaměříme svou pozornost na přístup církevních otců k manželství. Pro církevní otce představuje manželství instituci, kterou ustanovil Bůh již při stvoření světa. Následně ji potvrdil Kristus:

„Kristus manželský svazek povýšil tím, že božským hlasem řekl: »Budou dva v jednom těle a v jednom duchu.«“³⁹

Církevní otcové rovněž připomínají, že se uzavírání manželství týká celého církevního společenství. Proto je nezbytné jej uzavírat před církevním představeným. Pokud bychom chtěli nalézt text, kde se o manželství znovu hovoří jako o svátosti, dobře tuto skutečnost v krátké větě vystihuje sv. Jan Zlatoústý:

„Neslyšíš, co říká sv. Pavel: manželství je svátost a obraz lásky Kristovy, kterou své církvi dokázal?“⁴⁰

Možná na svou dobu nečekaně otcové rovněž zrazovali před nucenými manželstvími, neboť si byli vědomi neblahých následků. Tento aspekt a zároveň ukázkou interpretace Písma v dané kultuře ukazuje komentář k 7. kapitole 1. listu Korint'ánům od sv. Ambrože:

---

³⁵ Srov. O'BRIAN P. T. *The Letter to the EPHESIANS*, s. 428 n.

³⁶ Podrobněji se lze s uvedeným učením seznámit v mnoha ohledech nepřekonané monografii RUDOLPH K. *Gnóze*, zejména s. 93-123.

³⁷ Srov. KECK L. E. *The New Interpreter's Bible. Volume XI*, s. 451 n.

³⁸ Srov. O'BRIAN P. T. *The Letter to the EPHESIANS*, s. 437 n.

³⁹ Sv. AMBROŽ, *Epistola 81. ad Syricium papam*.

⁴⁰ Sv. JAN ZLATOÚSTÝ, *Homilia 58 in Genesis*.

„Ať se vdá, za koho chce: hlavně v Pánu. Tedy ať se vdá za toho, koho uzná za vhodného pro sebe, jelikož nucená manželství obyčejně mají zlé následky. Hlavně v Pánu, tedy ať se vdá bez hanebného podezření a ať se provdá za muže, který je s ní stejného náboženství; to znamená, vdát se v Pánu.“⁴¹

Otcové církve si rovněž kladli otázky po smyslu manželství nebo lépe řečeno jeho cílech. Souhrnně o těchto aspektech pojednává sv. Augustin:

„Je trojí manželské dobro: věrnost, plod, svátost. Věrnost požaduje, aby se mimo sňatek manželský s jinou nebo s jiným nesouložilo. Plod, aby byl laskavě přijat, dobře opatrován a nábožně vychován. Svátost pak, aby se manželství nerušilo, a od propuštěného nebo propuštěné, ani za příčinou plodu, jiné manželství nebylo uzavíráno.“⁴²

Během prvních století druhého milénia se církevní Magisterium vyjadřovalo o manželství zejména zdůrazněním, že manželství patří mezi sedm svátostí ustanovených Kristem. Bojovalo tak proti herezím, které přinášely sekty valdenských či katarů, jež nahlížely manželství jako něco nedokonalého. Výroky Magisteria v dalších letech učení o zařazení manželství mezi sedm svátostí potvrzovaly.⁴³ Významný mezník v životě církve představoval Tridentský koncil (1545-1563). Ten o manželství pojednával více do hloubky. Zde jednak obecným dekretem o svátostech z roku 1547 znovu potvrdil, že patří mezi sedm svátostí.⁴⁴ Dále roku 1563 odsouhlasil učení o svátosti manželství, kde připomněl zásadní aspekty.⁴⁵ Zejména zdůraznil, že manželství představuje jednu ze sedmi svátostí a církev má nad touto institucí jurisdikci. Vzápětí podtrhl nerozlučitelnost manželského svazku. Platné nedokonané manželství je možno v případě vstupu jednoho z manželů do řádu rozloučit. Nicméně nelze uzavřít nové manželství za života partnera ani v případě cizoložství, pouze lze za určitých okolností dovolit tzv. rozvod od stolu a lože. Po předloženém učení o svátosti manželství následuje dekret o reformě uzavírání manželství pojmenovaný *Tametsi*. Ten kromě dalších náležitostí stanovil formu uzavření manželství jako kanonicky závaznou, a to k platnosti

---

⁴¹ Sv. AMBROŽ, *Commentatio in 1. epistola ad Corinthios cap. 7.*

⁴² Sv. AUGUSTIN, *De Genesi ad litteram libri 9. cap 7. De bono coniugali, cap. 24, n. 32.*

⁴³ Srov. Vyznání víry pro valdenské z roku 1208 (DSH 793 a 794), 2. koncil z Lyonu roku 1274 (DSH 860 n.), Dekret pro Armény Florentského koncilu z roku 1547 (DSH 1601).

Nelze však opomíjet ani příspěvky významných teologů, ať už z monastického období (Richard od sv. Viktora a jeho dílo *De Trinitate* o milujícím, milovaném a spolumilovaném) nebo sv. Tomáš Akvinský či sv. Bonaventura z Bagnoreggia.

⁴⁴ Srov. *Dokumenty Tridentského koncilu*, s. 58-59 (Dekret o svátostech *Ad consummationem salutaris* ze dne 3. března 1547).

⁴⁵ Srov. *ibid.*, s. 203-206 (Učení o svátosti manželství *Matrimonii perpetuum* ze dne 11. listopadu 1563). Následuje Dekret o reformě uzavírání manželství, srov. *ibid.* s. 206-214.

sňatku. Manželství tak mělo být uzavřeno před farářem jednoho z nupturientů a dvěma svědky.⁴⁶

V dalších stoletích nedoznalo učení o manželství výraznějších úprav, neboť se mělo za to, že všeobecný církevní sněm v Tridentu vyřkl vše podstatné.⁴⁷ Zde je však potřeba alespoň zmínit vydání dekretu *Ne Temere* připraveného kongregací koncilu. Vyhlásil jej papež Pius X. dne 2. srpna 1907. Prohlášením dekretu se stala kanonická forma k platnosti manželství závaznou pro celou církev. Tímto se prakticky nebrala v úvahu území, kde příslušné dekrety Tridentského koncilu nebyly vyhlášeny. Od té doby je zvykem posílat tzv. *ne temere*, pokud snoubenci nepatří do jedné farnosti. Cílem je zajistit řádné zapsání o uzavření daného sňatku buď v knize pokřtěných nebo v knize *Ne Temere*.⁴⁸

Zásadní přelom představovalo vydání Kodexu církevního práva z roku 1917. Jedná se o první všeobecný církevní zákoník, který představuje autentickou, všeobecnou a exkluzivní sbírku právních norem katolické církve.⁴⁹ Tento kodex se již systematicky věnuje manželskému právu, přičemž jeho obsah a výrazy se velmi shodují s jeho následovníkem v podobě Kodexu kanonického práva z roku 1983. Kodex z první poloviny 20. století nevynechává žádnou z podstatných vlastností manželství. Stanovuje zejména jeho jednotu a nerozlučitelnost (kán. 1013 § 2), představuje poslání manželství jak ke zplození a výchově dětí, tak ke vzájemné pomoci (kán. 1013 § 1), a také prezentuje povýšení svazku Kristem na svátost (kán. 1012). V úvodních kánonech ještě nestanovuje uzavření manželství explicitně mezi mužem a ženou, přesněji mezi jedním mužem a jednou ženou.⁵⁰ Tato skutečnost však

---

⁴⁶ Srov. *Dokumenty Tridentského koncilu*, s. 206-209 (Dekret o reformě uzavírání manželství *Tametsi* ze dne 11. listopadu 1563).

⁴⁷ To však neznamená, že by se nikdo o manželství ani nezmínil. Lze uvést např. kontroverzisty, kteří se tváří v tvář protestantům snažili o rozumné prokázání věrohodnosti katolicismu.

⁴⁸ Srov. S. CONGREGATIONE CONCILII. *DECRETUM De sponsalibus et matrimonio iussu et auctoritate SS. D. N. Pii Papae X a S. Congregatione Concilii editum*. (*Ne temere*).

⁴⁹ Kodex byl promulgován papežem Benediktem XV. dne 27. května 1917 bulou *Providentissima Mater Ecclesia* pod názvem *Codex iuris canonici, Pii X Pontificis Maximi auctoritate promulgatus* (dále cit. CIC/1917).

⁵⁰ Přesto lze tento požadavek vystopovat v kánonu rozebírajícímu manželský souhlas: „Aby mohlo dojít k manželskému souhlasu, je třeba, aby smluvním stranám aspoň nebylo neznámo, že manželství je trvalé společenství mezi mužem a ženou k plození dětí.“ CIC/1917 kán. 1082 § 1. Tuto skutečnost lze vysvětlit rovněž tím, že aktuální kodex má vždy na začátku svátostí jejich stručnou definici nebo na začátku jednotlivých knih stručné teologické zakotvení. V tom se liší od svého předchůdce, který byl více právnícký.

byla již od dob římského práva zdůrazňována a v evropském prostoru nebyla zpochybňována až do konce 20. století.

V mezikodexovém období se manželskými otázkami významně zabýval papež Pius XI. v encyklice *Casti connubii* ze dne 31. 12. 1930.⁵¹ Zdůrazňuje, že jakkoliv má manželství božskou podstatu, vzniká svobodným spojením a svobodným souhlasem dvou lidí – muže a ženy. Úkolem manželství je trojí požehnání: děti, věrnost a svátost (č. 14). Vybízí manžele k věrnosti i k tomu, aby svou lásku nedokazovali pouze fyzicky, ale také vzájemnou pomocí a oporou. Pius XI. sice přiznává muži nadřazenost v rodině, na druhou stranu však také zdůrazňuje, že ženě náleží úcta coby manželce, matce, společnici a lidské osobě (č. 26–28). Tento Petrův nástupce odsuzuje jakékoliv formy bránění početí dítěte, kromě těch přirozených, a zcela odmítá potraty jako těžký hřích (č. 63–64). Znovu zdůrazňuje učení církve o nerozlučitelnosti manželství a jako jedinou možnost uvádí rozvod od stolu, lože a spolubydlení (č. 91–94).

Další významný mezník 20. století představoval II. vatikánský koncil. Ten se manželství věnuje zejména v pastorální konstituci *Gaudium et spes*.⁵² Pojednání se nachází v části nazvané Jak podpořit důstojnost manželství a rodiny odpovídající článkům č. 47-52. Jádro tvoří text, který pro zásadní významnost ocitujeme:

„Důvěrné společenství života a manželské lásky, které Stvořitel založil a vybavil vlastními zákonitostmi, se uskutečňují manželskou smlouvou neboli neodvolatelným osobním souhlasem. A tak lidským úkonem, jímž se manželé vzájemně sobě dávají a přijímají, vzniká i před společností stav podle Božího řádu pevný; tento posvátný svazek nezávisí na lidské libovůli, a to z ohledu na dobro manželů, potomstva i společnosti.“⁵³

Pojednání o manželství má svůj základ v novém pojetí antropologie. Tento náhled se odráží v personálním pojetí manželství, které je chápáno na základě smlouvy. Personalistický princip rovněž umožňuje vnímat integrální vztah mezi láskou, otevřeností potomstvu a odpovědností za něj. Koncil sice nezavrhuje tisíciletou nauku o manželství, nicméně ji dále na základě personalistického přístupu rozvíjí. Manželé se tedy při sňatku a rovněž při každém manželském aktu sobě vzájemně darují a přijímají. Nesmíme zde opominout zastřešení svazku Bohem, který jej vytvořil jako pevnou instituci. Lze vidět tendenci prohloubit christologické pojetí na trinitární úroveň, která se snaží uchopit rodinu jako trojiční

---

⁵¹ PIUS XI. *Casti connubii*. Encyklika papeže Pia XI. o manželství. In AAS 22 (1930), s. 539-592.

⁵² Mezi další texty II. Vaticana, které se věnují problematice manželství, lze počítat LG 11, 35, 41; AA 11; SC 77, 78. Ve většině z nich se pojednává o rodině jako o domácí církvi.

⁵³ GS č. 48.

communio. Uvedené pojetí manželství se poté velkou měrou promítne do následujících prohlášení církevního magisteria.⁵⁴

Nakonec jako pomyslný vrchol stručného přehledu církevního učení přichází vydání Kodexu kanonického práva z roku 1983 za pontifikátu Jana Pavla II.⁵⁵ Tento kodex jakožto základní zákoník a sbírka církevního práva pro latinskou katolickou církev navzdory některým pozdějším úpravám zůstává stále v platnosti.⁵⁶ Pojednání o manželství zasazuje do IV. knihy nesoucí název Posvěcující služba církve, čímž je zahrnuto do pojednání o svátostech. Kodex jej rozebírá prakticky ve stovce kánonů, tj. 1055-1165.⁵⁷ Hned první představuje vskutku přesnou definici manželství:

„Manželský svazek, kterým muž a žena mezi sebou vytvářejí nejvnitřnější společenství celého života, zaměřené svou přirozenou povahou na prospěch manželů a na zplození a výchovu dětí, je mezi pokřtěnými povýšen Ježíšem Kristem na svátost.“⁵⁸

Kodex zde hovoří prakticky totožnými slovy jako pastorální konstituce *Gaudium et spes*.⁵⁹ Český překlad bohužel nedovoluje plně vyjádřit latinský originál. Nejbolestněji se tento nedostatek projevuje hned na začátku, kde je latinský termín *foedus* překládán českým termínem „svazek“. Termín *foedus* totiž představuje posvátnou smlouvu, ve které je kromě samotných nupturientů vyjadřujících si navzájem manželský souhlas, další ze zúčastněných stran Bůh. Takový svazek plný lásky zahrnuje nitro osoby. Manželé tak mají vytvořit své životní společenství dle tohoto vzoru. Rovněž je podstatné, že předmětný svazek je právně

---

⁵⁴ Nelze opominout také Katechismus katolické církve vydaný roku 1992. Zde se o manželství pojednává v části o svátostech. Nejprve uvádí, jak je manželství zasazeno v Božím plánu, posléze rozebírá slavení manželství a manželský souhlas. Na tomto základě pak zmiňuje účinky svátosti manželství spolu s dobrou a požadavky manželské lásky. Nakonec jako vyvrcholení stojí pojednání o rodinné církvi.

⁵⁵ Papež Jan Pavel II. jej promulgoval apoštolskou konstitucí *Sacrae disciplinae leges*, podepsanou v Římě dne 25. ledna 1983.

⁵⁶ Obdobná sbírka pro východní katolické církve se nazývá *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*. Ten byl promulgován papežem Janem Pavlem II. dne 18. října 1990 apoštolskou konstitucí *Sacri canones*. Jeho účinnost nastala 1. října 1991.

⁵⁷ Přestože je vlastní jádro předpisů týkající se manželství začleněno do IV. knihy, v tomto kodexu nalezneme také další nezbytná nařízení týkající se manželství. Ucelenou část tvoří např. procesní aspekty týkající se manželství (kán. 1671-1707). Dále jsou v kodexu rozesety jednotlivé kánony, které přímo s těmi ve IV. knize souvisejí: např. kán. 11 o závaznosti ryze církevních zákonů, kán. 219 o právu zvolit si bez donucení svůj stav apod. Takto rozesetých kánonů vztahujících se k manželství nalezneme v kodexu opravdu velké množství.

⁵⁸ CIC/1983 kán. 1055 § 1.

⁵⁹ Srov. GS č. 48.

závazný. Zde vidíme první odlišení od dnes tolik populárních fakticky existujících soužití nebo tzv. manželství na zkoušku.⁶⁰ Předmětný kánon dále zdůrazňuje, že manželství utváří muž a žena vzájemnou výměnou souhlasu. Ustanovení o vytvoření nejnvtitnějšího společenství celého života odkazuje na biblický pojem „jedno tělo“.⁶¹ Manželé mají vytvořit životní svazek, který bude totálním a výlučným společenstvím. Pouto tudíž zahrnuje celou osobu a dotýká se lidské existence ve všech jejích aspektech. Takový svazek muže a ženy se liší od jiných svazků, které si kladou za cíl např. ryze ekonomické, či kulturní aspekty.⁶² V rozebíraném kánonu máme možnost spatřit dva cíle manželství. Ve srovnání s předchozím kodexem jsou cíle na základě principů *Gaudium et spes* a učení papeže Jana Pavla II. postaveny na stejnou úroveň. Zároveň je třeba podtrhnout, že se jedná o objektivní cíle manželství. Tímto se chce vyloučit subjektivita, která by se projevila v chybných cílech jako např. sympatie, krása nebo sociální či ekonomické výhody. Jedním z cílů je prospěch manželů samotných. Dále zde vystupuje zaměření svazku nejen na zplození, ale rovněž na výchovu dětí.⁶³ Na závěr daný paragraf podtrhuje skutečnost, že takový svazek je mezi pokřtěnými povýšen Ježíšem Kristem na svátost. Tuto skutečnost můžeme chápat ve dvojím smyslu: jednak jako svátost při uzavírání manželství, dále jako stále trvající svátost během manželského svazku. Díky povýšení manželství Kristem na svátost pak vyplývají další důsledky zejména teologicko-právního charakteru, které se projevují i v dalších kánonech kodexu.⁶⁴ Další kánon rozvíjí předcházející následovně:

„Podstatnými vlastnostmi manželství je jednota a nerozlučitelnost, které nabývají v křesťanském manželství zvláštní pevnosti z důvodu svátosti.“⁶⁵

---

⁶⁰ Srov. CHIAPPETTA L. *Il Codice di diritto canonico*, s. 261. (= 3731). Srov. také: JAN PAVEL II. *Familiaris consortio* č. 80 nebo PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Rodina, manželství a „fakticky existující soužití“*, č. 5.

⁶¹ Gn 2,24; Mt 19,5 n.

⁶² Srov. CHIAPPETTA L. *Il Codice di diritto canonico*, s. 260 n. (= 3729).

⁶³ Srov. CHIAPPETTA L. *Il Codice di diritto canonico*, s. 262. (= 3732-3734). Srov. FC č. 13: cíl manželství pojatý jako *bonum coniugum* je popisován: „manželská láska je hluboce zaměřena na osobní jednotu, která společenstvím v jednom těle vede manžele k tomu, aby se stali jedno srdce a jedna vůle“. Druhý z cílů označovaný *bonum prolis* představuje následující citace: „vyžaduje nerozlučitelnost a věrnost v definitivním vzájemném odevzdání a je otevřena pro plození“.

⁶⁴ Srov. CIC/1983 kán. 1059, kán. 1099, kán. 1101 § 2, kán. 1108 § 2 a kán. 117. Srov. CHIAPPETTA L. *Il Codice di diritto canonico*, s. 263 n. (= 3739-3740).

⁶⁵ CIC/1983 kán. 1056.

Zde se opět ukazuje jistá nedostatečnost českého překladu, neboť nedochází k přesnému odlišení mezi esencí a proprietou – termíny vzaty z aristotelsko-tomistické filozofie. Ze vzájemného darování a přijímání tvořícího podstatu manželství nutně vyrůstají vlastnosti takového svazku. Těmi jsou jednota a nerozlučitelnost. Jednota vyžaduje monogamii.⁶⁶ Nerozlučitelnost představuje právě onu vnitřní nerozlučnost, díky níž je manželský souhlas neodvolatelný. Tím pádem zůstává manželství uzavřeno až do smrti jednoho z takových manželů.⁶⁷ Zároveň tento kánon dodává, že v případě křesťanského manželství získávají tyto dvě podstatné vlastnosti zvláštní pevnost z důvodu svátosti. Tím se chce říci, že jak jednota, tak nerozlučitelnost jsou podstatnými vlastnostmi každého platně uzavřeného manželského svazku. Tato skutečnost se týká rovněž manželství uzavřeného mezi osobami, které nebyly pokřtěny. U pokřtěných však tyto dvě podstatné vlastnosti nabývají zvláštního charakteru z důvodu svátosti.⁶⁸

„§ 1 Manželství je vytvářeno souhlasem stran zákonně projeveným mezi osobami právně způsobilými; žádná lidská moc nemůže tento souhlas nahradit.

§ 2 Manželský souhlas je úkon vůle, jímž se muž a žena sami sobě navzájem neodvolatelnou dohodou odevzdávají a přijímají za účelem vytvoření manželství.“⁶⁹

Tento kánon odkazuje na základy římského práva, kde platilo, že manželství se utváří souhlasem. Takový souhlas však nemůže nikdo nahrazovat. Aby byl zákonně projeven, je potřeba, aby byl vyjádřen navenek, učiněn legitimně a mezi osobami, které jsou toho schopny. Vnější projevem dává člověk jasně najevo úmysl, díky čemuž může být při dodržení dalších náležitostí manželství uzavřeno platně. Zároveň je takový vnější projev důležitý pro samotnou svátost, neboť ta přece potřebuje vnímatelné znamení milosti. Vůle každého z nupturientů musí být vyjádřena legitimně, což předpokládá dodržení předepsané formy, jakou požaduje právo. Manželství patří mezi nejdůležitější činy člověka s dosahem i na sociální rovině. Stanovením osob právně způsobilých nevyžaduje kánon pouze přirozené schopnosti jako např. užívání rozumu. Je nezbytné, aby se dané osoby vyznačovaly schopností právně jednat

---

⁶⁶ Zde je myšlena monogamie dle obecně používaného významu. Přesně bychom měli hovořit o monogamii ze strany muže a monoandrii ze strany ženy.

⁶⁷ Srov. CIC/1983 kán. 1141.

⁶⁸ Srov. CHIAPPETTA L. *Il Codice di diritto canonico*, s. 264 n. (= 3741-3743). Dále srov. GS 48. Rovněž srov. Ef 5,21 nn.

⁶⁹ CIC/1983 kán. 1057 § 1 a 2.

a rovněž musí být splněny všechny náležitosti, které pozitivní právo vyžaduje pro vstup do manželství.⁷⁰

Druhý paragraf je oproti předcházejícímu kodexu církevního práva upraven v duchu pastorální konstituce II. vatikánského koncilu *Gaudium et spes*, která mimo jiné hovoří o přijetí a odevzdání se. Nemůže tudíž dostačovat úmysl uzavřít manželství v kostele, když je takové chápání jen zvykové. Musíme podtrhnout, že se manželství nezakládá na lásce, nýbrž na neodvolatelném souhlasu. Přesněji řečeno je nezbytné odlišit lásku pojímanou jako cit v jeho psychologické dimenzi a lásku pojímanou v jejím objektivním a deontologickém aspektu jako závazek společenství a života v jeho esenciálních dimenzích. Přestože láska z pohledu psychologického je určitě základem společného života nebo by jím měla být, její vyloučení však nenabyde právního dopadu. Pojetí slova láska ve druhém významu však představuje podstatný element, jehož vyloučení ruší souhlas a tím pádem činí manželství neplatným.⁷¹ Svobodný souhlas tedy vytváří manželství jako instituci.⁷² Ti, kdo žijí v tzv. fakticky existujících soužitích, mohou prohlásit, že jejich vztah je založen na lásce. Dokonce mohou tvrdit, že vytvářejí společenství života a lásky. Jejich láska je však jen volnou láskou a společenství života se podstatně liší od manželství.⁷³ Navzdory soužitím muže a ženy, která určitý čas trvají a která jsou označována jako „faktická“, vykazuje manželství přesah tím, co je hlubší než pouze statistické pojetí fakticky existujícího soužití. Lze tvrdit, že manželství kromě své „faktické“ stránky představuje „meta-fakticky“ existující soužití.

1.2. Synody o rodině od 20. století

Po II. Vatikánském koncilu vznikl nový orgán v církevním řízení – synod biskupů. Papež Pavel VI. ustanovil v roce 1965 biskupskou synodu jako poradní orgán římského pontifika při jeho vedení katolické církve. Kodex kanonického práva z roku 1983 charakterizuje jeho úlohy obecně v kán. 342-348. Úkol biskupského synodu spočívá v podpoře a rozvoji koncilního díla a zároveň má plnit funkci poradního grémia papeže při správě celosvětové církve. Synod

---

⁷⁰ Srov. CHIAPPETTA L. *Il Codice di diritto canonico*, s. 267. (= 3746).

⁷¹ Srov. CHIAPPETTA L. *Il Codice di diritto canonico*, s. 267 n. (= 3748 n.). JAN PAVEL II. *Discorso al Tribunale della Rota Romana* ze dne 21.01.1999.

⁷² Slovu „svobodný“ lze ve skutečnosti rozumět dvěma způsoby, které spolu nerozdílně souvisejí. Nejprve z pohledu nepřítomnosti jakéhokoliv nátlaku a donucení. Z druhé pozice pak neexistence jakékoli překážky na základě přirozeného či církevního zákona. Srov. KKC č. 1625.

⁷³ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Rodina, manželství a „fakticky existující soužití“*, č. 34.

pomáhá Svatému otci při udržování a posilování neporušenosti a růstu víry, mravů a církevní kázně. Členy tvoří biskupové vybraní z různých zemí světa. Přestože sněm může projednávat stanovené otázky nebo vyslovit určitá přání, nedisponuje jurisdikční mocí. Pokud tedy papež synod speciálně nevybavil mocí rozhodovat, nemohou biskupové vydat o projednávaných věcech rozhodnutí.⁷⁴ Navzdory tomu představuje cenný nástroj jednoty a kolegiality biskupů. Pro důležitou funkci grémia byly některé biskupské synody zaměřeny na otázky manželství.

Papež Jan Pavel II. svolal na rok 1980 synodu, která řešila otázky spjaté s rodinou. Jako téma vytyčil pojednat o úkolech křesťanské rodiny. Synoda se konala v době 26. září až 28. října 1980 v Římě. Měla podpořit rodinu v době, kdy se jí snažily různé síly rozbít nebo zdeformovat. Výstupy byly směřovány nejen osobám žijícím v manželství, ale rovněž těm, kteří se na něj teprve připravují. Podávala pomocnou ruku těm, kdo chtějí následovat ideál manželství. Dále zamýšlela pomoci hledajícím nalézt pravdu o manželství a v neposlední řadě posilovat ty, kterým různé okolnosti bránily uskutečňovat jejich představu o rodině. Synoda měla být rovněž pokračováním předešlých synod pojednávajících o kněžství a o spravedlnosti v dnešním světě. Spojitost je spatřována především ve skutečnosti, že rodina představuje prostředí, které člověku pomáhá rozeznat jeho osobní povolání a rovněž hraje důležitou roli v rozhodování ohledně osobní angažovanosti jedince na poli spravedlnosti. Plodem synody o rodině je adhortace s názvem *Familiaris consortio*. Ta vznikla na základě propositiones synodálních otců doplněných vlastními úvahami papeže Jana Pavla II. Adhortace má všem lidem říci, jakou starost má církev o rodinu a svými pokyny přispět k obnově pastorace na tomto poli.⁷⁵

Další synody věnující se rodině se odehrály již ve třetím tisíciletí. Nejprve papež František svolal mimořádné zasedání synodu biskupů k tomuto tématu na rok 2014,⁷⁶ posléze pak řádné shromáždění na rok 2015.⁷⁷ Ještě před samotným zasedáním připravil kardinál Walter Kasper na podnět papeže Františka přednášku, která zazněla v únoru 2014 na konzistoři kardinálů.

---

⁷⁴ Srov. CIC/1983 kán. 342 nn.

⁷⁵ Srov. FC č. 1-3. Hlubší pohled spolu se zahrnutím možných negativ této synody a s ní spjaté adhortace lze nabýt ve WEIGEL G. *Svědectví naděje. Životopis papeže Jana Pavla II.*, s. 378-381.

⁷⁶ III. mimořádné zasedání biskupské synody s názvem *Pastorační výzvy pro rodinu v kontextu nové evangelizace* se konalo od 5. do 19. října 2014. Za Českou biskupskou konferenci se jí zúčastnil olomoucký arcibiskup Mons. Jan Graubner.

⁷⁷ XIV. řádné zasedání biskupské synody s názvem *Povolání a poslání rodiny v církvi a v současném světě* proběhlo 4. až 25. října 2015. Za Českou biskupskou konferenci byl jejím účastníkem královéhradecký biskup Mons. Jan Vokál.

Formuloval zde otázky a naznačil směr, kterým by se synodální jednání ubírala. Ve svém příspěvku se snažil představit rodinu v řádu stvoření a vykoupení. Prezentoval ji jako domácí církve a rovněž ukázal pohled na různé struktury hříchu, které v rodině vznikají. Vše kulminovalo pojednáním o problematice rozvedených, kteří byli znovu sezdáni. Uvedené téma se stalo želízkem v ohni během následných jednání.⁷⁸ Na základě situací, které byly prezentovány na generálních shromážděních, pojímá papež František jednotlivé rodiny dohromady jako vzácný mnohostěn. Z toho důvodu nechtěl dát v každém ohledu jednotné směrnice pro všechny. V pozadí stojí jeho zásada „čas je nadřazen prostoru“. Toto přesvědčení znamená, že z důvodu odlišnosti jednotlivých kultur musí být každý obecný princip – má-li být zachovávan a aplikován – také nutně inkulturován. Neměnnost jednotné nauky v církvi nebrání různým možnostem interpretace určitých hledisek anebo důsledků takového učení. Smyslem je tedy poskytnout orientaci pro pastorační reflexi, dialog a praxi. Papež chce rodiny povzbudit a nabídnout jim pomoc v tom, co prožívají. Plodem těchto dvou shromáždění je apoštolská exhortace nesoucí název *Amoris laetitia*⁷⁹ podepsaná papežem Františkem dne 19. března 2016 v Římě.⁸⁰ Pro správnou interpretaci je nezbytné rozlišit tři druhy textů. První je postaven na závěrech biskupské synody, druhý se opírá o katecheze o rodině přednesené papežem Františkem a ty skutečnosti, které se týkají tzv. teologie těla vytvořené Janem Pavlem II. Třetí redakční styl zahrnuje vyjádření papeže Františka, ve kterých předkládá nové myšlenky. Setkáme se s ním zejména ve čtvrté a páté kapitole. Tyto části jsou kromě tradice církve a závěrům biskupské synody správným interpretačním klíčem.⁸¹

---

⁷⁸ Srov. KASPER W. *Evangelium o rodině*. Na tuto přednášku se snesla vlna kritiky, která se projevila vydáním řady esejů různých odborníků, srov. DODARO R. (ed.). *Setrvat v pravdě Kristově*.

⁷⁹ FRANTIŠEK. *Amoris laetitia: Radost z lásky: posynodální apoštolská exhortace o lásce v rodině*.

⁸⁰ Srov. AL č. 1-4.

⁸¹ Srov. GRANADOS J., KAMPOWSKI S., PÉREZ-SOBA J. J. *Nová pastorační péče o rodiny. Průvodce podle Amoris Laetitia. Doprovázení, rozlišování a začlenění*, s. 9 n.

2. Příprava na uzavření manželství

V běžném životě se často setkáváme se situacemi, kdy se odehrávají určité významné události. V takových případech se vše vzorně připraví, nachystají se vhodné prostředky k realizaci a rovněž dojde k zabezpečení místa, kde se akce odehrává. Nejinak je tomu v případě přípravy na manželství.⁸² Církevní příprava se na rozdíl od světské výrazně liší. Zaměřuje se totiž na pochopení samotné podstaty manželství, jeho cílů, vlastností, vzájemných práv a povinností manželů apod. Proto usiluje o celostní výchovu člověka; podobně i bezprostřední část přípravy má několik rovin (např. katecheze o manželství, liturgická část, právní část). Úkolem katecheze v přípravě na církevní sňatek je:

„ukázat, jak nám Bůh tento cíl a cestu k tomuto cíli a k životnímu štěstí konkrétně zjevil v Ježíši Kristu, jak jeho láska a věrnost v současnosti působí skrze církev ve svátosti manželství, aby snoubence a manžele spolu s dětmi, které jim Bůh svěří, na jejich budoucí společné cestě doprovázela, a vedla je k životnímu štěstí, k životu v Bohu a s Bohem a konečně k věčnému životu.“⁸³

Přípravu tedy nelze odbýt suchým konstatováním, co o manželství církev učí. Musí se jednat o skutečnou formaci, která se zakládá na prohlubování života ve víře a ctnostech.⁸⁴ Přestože byla příprava snoubenců nutná vždy, díky křesťanské kultuře pak docházelo ke snazšímu přijetí. V současnosti je příprava svízelnější a nezbytnější.⁸⁵ Schematicky se jednotlivá období člení dle rozdělení uvedeného v adhortaci *Familiaris consortio*. Můžeme tak odlišit tři v sebe postupně přecházející etapy: vzdálenější, bližší a bezprostřední přípravu.⁸⁶ Toto dělení ovšem není v církvi neznámé. Již papež Pius XI. v encyklice o křesťanském manželství *Casti connubii* rozebírá otázku přípravy na manželství a rozděluje ji na vzdálenou a blízkou. Jako součást přípravy vzdálené definuje dobrou výchovu v dětství, neboť člověk egoisticky založený může být jen obtížně dobrým manželem. Příprava blízká pak začíná zralým výběrem partnera. Přitom by snoubenci měli mít na zřeteli především Boha, dobro vlastní i svého druhu, potomstva a nakonec i celé společnosti.⁸⁷

---

⁸² Srov. KKC č. 1632.

⁸³ KASPER W. *Evangelium o rodině*, s. 48.

⁸⁴ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Rodina, manželství a „fakticky existující soužití“*, č. 42.

⁸⁵ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství*, č. 13.

⁸⁶ Srov. FC č. 66. Přesto je třeba mít na paměti, že jednotlivé momenty přípravy nelze zcela přesně určit, a to ani podle věku formovaných osob, ani podle délky trvání dané přípravy. Měly by být nahlíženy jako pomůcka při pastoraaci. Vedoucí přípravy by měl na prvním místě znát obsah, který má daným osobám zprostředkovat. Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství*, č. 21.

⁸⁷ PIUS XI. *Casti connubii*., č. 119 – 121.

2.1. Jednotlivé etapy přípravy na manželství

Vlastní místo přípravy označené jako vzdálenější představuje rodina.⁸⁸ Její úkol spočívá ve vytváření podhoubí pro správné návyky chování jedince. Můžeme říci, že rodina je vlastním místem humanizace osoby, kde dítě objevuje svou vlastní identitu a uvědomuje si jednotlivé složky své osobnosti. První složku humanizace zahrnuje její horizontální aspekt, který se projevuje ve vztahu k druhým lidem. Zde můžeme počítat utváření charakteru, sebeovládání, správné usměřování sklonů a také způsob, jak pohlížet na lidi opačného pohlaví. Další součástí humanizace zahrnuje u křesťanských manželů vzdělávání dětí v rámci duchovního vývoje.⁸⁹ Jedinec se tak nejen seznámí s pravým povoláním a posláním křesťanského manželství, ale rovněž nepovažuje vstup do manželství jako jedinou legitimní možnost životního povolání. Jinými slovy nevyklučuje zaměření životního vztahu plně k Bohu a je tak otevřený působení v kněžském či řeholním životě. Koncilní dokument II. vatikánského koncilu zároveň varuje:

„Rodiče nebo jejich zástupci [...] se však musí varovat toho, aby je [tj. mladé lidi] přímým nebo nepřímým nátlakem nutili uzavřít manželství nebo si zvolit partnera.“⁹⁰

V ideálním případě na správně provedenou vzdálenější přípravu nasedá bližší příprava, jakoby „katechumenát“ k přijetí svátosti manželství. Z ní však nejsou nijak vylučováni ti, kdo nehodlají vstoupit v manželství.⁹¹ Ve své podstatě se jedná prakticky o katechezi, která se vzhledem k pokročilému vývoji jedince odehrává v plnějším smyslu. Přípravovaný tak koná rozumovou reflexi nad skutečnostmi vztahujícími se k manželství, které dříve zakoušel ve vlastní rodině. V této etapě je nutno znovu jasně zdůrazňovat, že vztah muže a ženy se musí neustále rozvíjet.⁹² Navzdory různým dobře myšleným snahám o přiblížení všeho, co se týká manželství, by bylo bez významu, pokud by nepřijímali rovněž absolutní nerozlučitelnost

---

⁸⁸ Přesto nelze vyhrazovat vzdálenější přípravu jen do hájemství rodiny, neboť se zde podílí i škola či různé formační skupinky. Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství*, č. 22.

⁸⁹ Jedním ze základních cílů této etapy je tedy vytvořit základy pro osvojování kritérií, na jejichž základě pak jsou jedinci schopni posoudit správnou hierarchii hodnot. Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství*, č. 26.

⁹⁰ GS č. 52.

⁹¹ Přestože lze z textu adhortace *Familiaris consortio* vyvodit, že tato příprava se koná nejprve v rodině samotné (srov. FC č. 66), směrnice pro přípravu na manželství naopak chápe bližší přípravu jako externí výchovu v podobě kurzů a navíc ji zasazuje až do období zasnoubení. Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství*, č. 32.

⁹² Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství*, č. 16.

manželství.⁹³ Vzhledem k předpokládané osobní vyspělosti jedinců absolvujících takovou přípravu je nezbytné pravdivě rozebírat otázky pohlavního života a neopomenout otázky odpovědného rodičovství. To předpokládá osvojení alespoň základních biologických znalostí ohledně fungování těchto orgánových soustav.⁹⁴ Nedílnou součástí bližší přípravy představuje rovněž představení vhodných metod výchovy dětí a uvedení do problematik, které s tímto nutně souvisejí: zaměstnání, hospodaření domácnosti, principy řešení krizí apod.⁹⁵ Jakýmsi pomyslným vrcholem bližší přípravy je příprava na tzv. rodinný apoštolát, tedy bratrskou spolupráci s dalšími rodinami spolu s aktivním zapojením do různých spolků. Rodinný apoštolát klade za cíl nejen křesťanské, ale rovněž lidské dobro rodiny. Nejlepší cestou k hlásání evangelia o rodině je život samotných rodin.⁹⁶

Poslední krůček před uzavřením manželství zahrnuje bezprostřední příprava, tedy příprava konkrétního páru, který zamýšlí uzavřít manželství. Odehrává se v měsících a týdnech bezprostředně před svatbou. V ideálním případě zde dochází ke shrnutí dosavadní přípravy, zejména stran doktrinní, morální či duchovní roviny. Tato etapa má zdůraznit význam milosti v manželství a rovněž závazek křesťanského manželství, který je neoddelitelně spojen s poznáním Krista a církve. Zároveň je tato příprava místem, kde se mají snoubenci připravit k aktivnímu a uvědomělému prožití svatební liturgie. Všech uvedených cílů by se mělo dosáhnout během více setkání, která by neměla probíhat pouze formálně.⁹⁷

Během bližší přípravy je možnost uskutečnit obřad zasnoubení. Ten může být rovněž apelem na rodiče nupturientů, neboť se dotýká jedné z forem rodinného apoštolátu – pomoci snoubencům v lepší přípravě na manželství.⁹⁸ Obřadem vyjadřují nupturienti odpovědnost za dar jejich vzájemné lásky. Chtějí si vyprosit Boží požehnání, aby ve správný čas završili to, co nyní začínají. Obřad mohou provést nejen svěcené osoby, ale také rodiče snoubenců. Odehrává se nejčastěji doma, avšak zasnuby či žehnání snoubencům se nikdy nesmí spojovat se mší svatou. Snoubenci mohou vyjádřit svůj příslib dle typických místních zvyklostí: u nás

---

⁹³ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Rodina, manželství a „fakticky existující soužití“*, č. 35.

⁹⁴ Problematiku sexuální výchovy v rodině rozebírá dokument PAPEŽSKÉ RADY PRO RODINU. *Lidská sexualita: pravda a význam. Zásady pro výchovu v rodině*.

⁹⁵ Směrnice pro přípravu na manželství doporučuje kurzy v trvání minimálně jeden týden nebo čtyři víkendy nebo jedno odpoledne za měsíc po dobu jednoho roku. Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství*, pozn. 3 ke č. 48.

⁹⁶ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Rodina, manželství a „fakticky existující soužití“*, č. 45.

⁹⁷ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství*, č. 50.

⁹⁸ Srov. *ibid.*, č. 17.

nejčastěji předáním prstenů, nicméně lze předat i jiné dary, jež jsou požehnány.⁹⁹ Zároveň musí být jasné, že se tímto úkonem neuzavírá manželství. Nupturienti se vykonáním obřadu zasnoubení nesmějí dát svést k domněnce, že je tímto manželství zcela zaručeno. Vykonání předmětného obřadu tedy nemůže být důvodem k podání žaloby o uzavření manželství.¹⁰⁰ Je však na druhou stranu možno žalovat druhou stranu o náhradu vzniklé škody.¹⁰¹

Jaké akcenty ohledně manželství, přípravy na něj a pastorece v nejbližší době po svatbě klade papež František vydáním exhortace *Amoris laetitia*? Současná hlava katolické církve se problematice vstupu do manželství věnuje na různých místech této exhortace. Nejprve v části prezentující realitu rodin představuje obavu, která mnohé mladé lidi sužuje při představě vstoupit do manželství. Mezi hlavní body takového strachu patří na prvním místě perspektiva trvalého závazku. Dále starosti, zda by měli po svatbě dostatek času na vše, co doposud dělali. Na druhou stranu nelze opomenout utilitaristické uzavření manželství pouze za účelem ekonomických výhod a dále svazky sjednané pouze z důvodu, aby člověk netrpěl samotou nebo aby takovým počinem získal ochranu. Ve druhé kapitole mapující současnou situaci ve světě zmiňuje papež kromě důvodů, proč lidé do manželství vstoupit nechtějí, rovněž příčiny, proč s uzavřením sňatku otálejí. Ve vyspělých zemích se jedná zejména o ekonomické, studijní či pracovní záležitosti. Mezi další důvody odkladu svatby patří preference tzv. fakticky existujících soužití.¹⁰² Motivace vedoucí k takovému rozhodnutí vznikají na základě zkušeností s rozpadajícími se manželstvími nebo odmítáním toho, co je považováno

---

⁹⁹ Srov. SVATEBNÍ OBŘADY, s. 120-127. Žehnání při zasnubách je postaveno na biblickém základě, který má nupturientům ukázat skutečný význam lásky (např. jedno ze čtení představuje tzv. velepíseň na lásku od apoštola Pavla). Obřady žehnání snoubencům se nacházejí rovněž v OBŘADY ŽEHNÁNÍ, s. 84-90.

¹⁰⁰ V případě oboustranných zasnub přichází v úvahu rozloučení svazku např. při vzájemné dohodě stran, při objevení vážného onemocnění (zejména psychiatrického), nebo se některá ze stran rozhodne vstoupit do zasvěceného života, nebo existují důvodné obavy, že manželství by nedopadlo dobře. Srov. CHIAPPETTA L. *Il Codice di diritto canonico*, s. 281(= 3786).

¹⁰¹ Srov. CIC/1983 kán. 1062 § 2. Jako příklad lze uvést náhradu vynaložených nákladů na snubní prsteny. Podobně se k tomuto staví i světské právo, viz § 2072 nebo § 2909 NOZ.

¹⁰² Této problematice se úzce věnuje rovněž dokument PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Rodina, manželství a „fakticky existující soužití“*. Na základě RELATIO FINALIS 2015, č. 53 a 54 však k tomu říká: „Když soužití dvojice v takovém stavu nabude zjevné stability tím, že se stane veřejným svazkem – a vyznačuje se hlubokým citovým vztahem, odpovědným přístupem k dětem, schopností obstát ve zkouškách – může být považováno za příležitost, dovést je – tam, kde je to možné – ke slavení svátosti manželství.“

za institucionální nebo dokonce byrokratické. Nikoli v poslední řadě zde patří rovněž pojmání lásky pouze na emoční či romantické rovině. V rozvojových zemích se setkáváme spíše s nedostatkem důstojného bydlení.¹⁰³ Papež František vyzývá celou církev, aby hledala rozličné způsoby ve formě slov či svědectví, která by dospěla sluchu mladých, aby dokázali naplnit to, k čemu jsou skutečně schopni. Zároveň se nebojí hovořit o osobním nasazení a dokonce o hrdinství, které vyžaduje odvahu pro vstup do manželství.¹⁰⁴ Svatý Otec zdůrazňuje, že výskyt fakticky existujících soužití se neomezuje pouze na Západ. Dodává, že jsou v některých zemích bohužel přijaty zákony, které takovým formám svazků umožňují jejich přežití. Pojetí instituce manželství tak zcela ztrácí svou výlučnost, neboť na něj lidé pohlížejí pouze jako nabídku mezi spoustou jiných možností. Tím se ztrácí ze zřetele vážnost manželství, které jediné má být nahlíženo jako výlučné, nerozlučné a zároveň otevřené potomstvu.¹⁰⁵ Ve třetí části nazvané Pohled zaměřený k Ježíši připomíná Petrův nástupce především skutečnost, že pro pokřtěné představuje uzavření manželství smlouvu každého z nupturientů přímo s Kristem. Jako konstitutivní prvky nezbytné pro manželství patří úplné odevzdání, věrnost a otevřenost pro přijetí života. Zároveň Svatý otec zmiňuje důležitý fakt, jehož si mají být žadatelé o manželství vědomi:

„Oba [snoubenci] uznávají tyto pro manželství konstitutivní prvky jako dary, které jim nabízí Bůh, a přijímají vážně svůj vzájemný závazek ve jménu Božím a v přítomnosti církve. Víra jim tak umožňuje přijmout dobra manželství jako závazky, kterým je možno lépe dostát s pomocí svátostné milosti.“¹⁰⁶

Papež František snoubence povzbuzuje, aby manželství vnímali ne jako věc či sílu, ale jako *foedus*, tedy posvátný svazek.¹⁰⁷ V něm je neopominutelným třetím účastníkem živý osobní Kristus, který manželům pomáhá na jejich společné cestě životem a dává jim sílu v různých negativních situacích, jimiž procházejí.¹⁰⁸ Slib při uzavírání manželství se projevuje rovněž v manželském aktu. Vyjádření vzájemného odevzdání a přijetí je tedy třeba aplikovat také při spojení manželů, aby sexualita nebyla očerněna víceznačností. Takovým prizmatem však nelze hledět pouze na sexualitu, ale je potřeba rovněž toto *communio personarum*

---

¹⁰³ Srov. AL č. 44.

¹⁰⁴ Srov. AL č. 39 a 40.

¹⁰⁵ Srov. AL č. 53. Tato situace však byla alarmující už na přelomu milénia, srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství*, č. 1, 10.

¹⁰⁶ AL č. 73 v odkazu na RELATIO SYNODI 2014, č. 21.

¹⁰⁷ Srov. stranu 16 této diplomové práce.

¹⁰⁸ Srov. AL č. 73.

rozšiřovat do celého života manželů a dále do světa.¹⁰⁹ V další úvaze Petrův nástupce zdůrazňuje, že dle pojetí latinské církve jsou udělovateli svátosti manželství sami snoubenci. Církev pro řádné uzavření svazku vyžaduje některé náležitosti, které se během dějin mohou měnit. Základem však zůstává samotný slib muže a ženy. Hlava katolické církve nicméně pobízí věřící, aby se zamysleli nad působením Boha ve svatebním obřadu. Při této příležitosti vzpomíná východní církve, které považují požehnání novomanželům jako znamení daru Ducha svatého.¹¹⁰ Na závěr vybízí lidi zodpovědné za výchovu seminaristů, aby se jim dostalo vzdělání rovněž o období zasnoubení, a to z pohledu všeoborových instrukcí.¹¹¹

Speciální pojednání, které se přímo věnuje přípravě snoubenců na svátost manželství, se v *Amoris laetitia* nachází ve článcích 205-216. Exhortace zde nejprve uvádí, že synodní otcové několikrát potvrdili nezbytnost pomoci mladým lidem ukázat skutečný význam manželství. Zásadní hodnotu spatřují v plném spojení dvou osob. Takový svazek totiž povyšuje a zdokonaluje společenský rozměr bytí člověka, poskytuje sexualitě nejhlubší smysl, podporuje dobro dětí a skýtá jim optimální prostředí pro zrání a výchovu.¹¹² Na základě analýzy současné situace ve světě je kladen důraz na pěstování ctností mladými lidmi, na prvním místě čistoty.¹¹³ Zároveň synodní otcové nabádají celé církevní společenství, aby se více zapojovalo do přípravy snoubenců. V tomto případě apelují hlavně na svědectví rodin. Příprava na křesťanské manželství musí být organicky začleněna do procesu křesťanské iniciace, aby se neztrácela ze zřetele úzká souvislost manželství se křtem. Nakonec papež František pobízí k péči o správné programy při bezprostřední přípravě na svátost manželství. Ty mají být efektivní při účasti snoubenců na životě církve a zajistit pomoc pro pochopení některých aspektů rodinného života.¹¹⁴ Svatý Otec povzbuzuje církevní společenství, aby měla na paměti, že jejich podíl při přípravě snoubenců představuje rovněž obohacení pro ně samotné. Zároveň však dodává, že pro každou místní církev jsou v rámci předmanželských kurzů adekvátní jiné formy. Nupturienti tudíž nemají být přípravou zahlceni, aby pak pod

---

¹⁰⁹ Srov. AL č. 74.

¹¹⁰ Srov. AL č. 75. Dále srov. KKC č. 1623 n.

¹¹¹ Srov. *ibid.* č. 203.

¹¹² Srov. *ibid.* č. 205.

¹¹³ Správné pojetí nepředstavuje čistotu jako církevní pruderii nebo jako seabemrskáčství. Čistota totiž vytváří podhoubí autentické lásky. Kládeme-li rovnítko mezi povolání k manželské lásce a následné seabedarování, potřebujeme seabevládání, aby mohlo být seabedarování skutečné. Toto seabevládání zprostředkovává právě čistota. Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství*, č. 24.

¹¹⁴ Srov. RELATIO SYNODI 2014, č. 39.

takovým nápoem nakonec na uzavření manželství nerezignovali. Papež v duchu ignaciánské zásady doporučuje, aby snoubenci předkládané vnímali a žili z něho.¹¹⁵ Hlava katolické církve přijímá rozdělení přípravy uvedené ve *Familiaris consortio*, na tomto základě je nejen opakuje, ale také dále rozvíjí.¹¹⁶ Důležité prohlášení, které zde explicitně zaznívá, je následující:

„[...] snoubenci [nemají považovat] svatbu za konec cesty, ale [mají] přijmout manželství jako povolání, které je otevřeno směrem vpřed, s pevným a realistickým rozhodnutím procházet společně všemi zkouškami a těžkostmi.“¹¹⁷

2.2. Právní příprava

Věřící snoubenci tvoří nedílnou součást církve, a tak zachovávají její interní předpisy. Přesto však jsou zároveň občany dané země. Proto mají povinnost splnit rovněž náležitosti, které jim ukládají civilní zákony. Z toho důvodu je nemůžeme opominout.¹¹⁸ Nejprve se stručně zaměříme na požadavky sekulárního práva v České republice. Hovoříme-li o manželství, musíme pojednat o této instituci tak, jak ji definuje platný občanský zákoník¹¹⁹ v části rodinné právo:

„Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.“¹²⁰

Takový svazek má statusový poměr, a proto musí být upraven kogentně. Mohou jej uzavřít jen osoby různého pohlaví.¹²¹ Klíčovým účelem je vzájemná podpora a pomoc.¹²² Platný občanský zákoník dále stanoví náležitosti pro způsob uzavření manželství: má se jednat o svobodný a úplný souhlas manželů o vstupu do manželství udělený při veřejném

---

¹¹⁵ Srov. AL č. 207.

¹¹⁶ Srov. AL č. 209, 210.

¹¹⁷ AL č. 211, citace mírně stylisticky upravena při zachování jádra významu.

¹¹⁸ Srov. CIC/1983 kán. 1059.

¹¹⁹ NOZ se problematice manželství věnuje především v paragrafech 655-770.

¹²⁰ § 655 NOZ.

¹²¹ V některých zemích Evropské unie (Nizozemí či Francie) je možno uzavřít manželství i mezi dvěma osobami stejného pohlaví. V České republice je ekvivalentem manželství pro dvě osoby stejného pohlaví tzv. registrované partnerství. Srov. Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů.

¹²² Srov. HRUŠÁKOVÁ M., KRÁLÍČKOVÁ Z., WESTPHALOVÁ L. a kol. *Rodinné právo*, s. 44. Předmětný účel odráží jednu ze zásad rodinného života – solidaritu, a dále ochranu slabší strany. Na druhou stranu se tento záměr se týká i jiných soužití. Srov. *Ibid.*, s. 44.

obřadu a za přítomnosti dvou svědků.¹²³ Manželství však nemusí vzniknout jen předepsaným sňatečným prohlášením, ale rovněž ekvivalentním úplným souhlasným projevem vůle snoubenců. Může se jednat např. o nějaký rituál, který je charakteristický pro určitou církev.¹²⁴ Zákonodárce dále rozlišuje mezi občanským a církevním sňatkem. Pod pojmem občanský sňatek rozumí výše uvedený úkon vůle, který je prezentován před orgánem veřejné moci a za přítomnosti matrikáře. Církevní sňatek se uzavírá před orgánem církve či náboženské společnosti, která je v naší zemi registrována¹²⁵ a bylo jí přiznáno zvláštní právo konat obřady, při nichž jsou uzavírány církevní sňatky dle § 7 odst. 1 zákona č. 3/2002 Sb., č. 3.¹²⁶ Je třeba mít na paměti vzájemnou vazbu mezi občanským a církevním sňatkem. V prvním případě, kdy je nejprve uzavřen občanský sňatek, nebudou mít následné náboženské obřady před českým sekulárním právem žádné následky. Pokud na druhou stranu dojde nejprve k uzavření církevního sňatku, občanský sňatek již uzavřít nelze.¹²⁷ Nyní se zaměříme na požadavky, které musejí splnit nupturienti ze strany sekulárního práva. Základní premisou je následující ustanovení: manželství může uzavřít každý, pokud mu v tom nebrání zákonná překážka.¹²⁸ Náležitosti k uzavření manželství tedy nejlépe vysvitnou, když vezmeme do úvahy zákonné překážky manželství. Platný občanský zákoník je vyjmenovává taxativně:¹²⁹

---

¹²³ § 656 NOZ. Světské právo zde při požadavku dvou svědků recipuje nařízení Tridentského koncilu na přítomnost dvou svědků. Srov. HRUŠÁKOVÁ M., KRÁLÍČKOVÁ Z., WESTPHALOVÁ L. a kol. *Rodinné právo*, s. 50.

¹²⁴ Srov. HRUŠÁKOVÁ M., KRÁLÍČKOVÁ Z., WESTPHALOVÁ L. a kol. *Rodinné právo*, s. 48.

¹²⁵ § 657 NOZ.

¹²⁶ V ČR je takto možná alternativní forma sňatku u těchto církví: Apoštolská církev, Bratrská jednota baptistů, Církev adventistů sedmého dne, Církev bratrská, Církev československá husitská, Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, Církev řeckokatolická, **Církev římskokatolická**, Českobratrská církev evangelická, Evangelická církev augsburského vyznání v České republice, Evangelická církev metodistická, Federace židovských obcí v České republice, Jednota bratrská, Křesťanské sbory, Luterská evangelická církev a.v. v České republice, Náboženská společnost českých unitářů, Náboženská společnost Svědkové Jehovovi, Novoapostolská církev v České republice, Pravoslavná církev v českých zemích, Slezská církev evangelická augsburského vyznání a Starokatolická církev v České republice. Srov. seznam zvláštních práv církví a náboženských společností na oficiálních stránkách Ministerstva kultury České republiky <https://www.mkcr.cz/zvlastni-prava-33.html>. Je samozřejmě otázkou, nakolik každá z církví či náboženských společností tohoto práva užívá.

¹²⁷ Srov. § 670 NOZ.

¹²⁸ Srov. § 671 ve vazbě na § 672 až 676 NOZ.

¹²⁹ § 672 až § 676 NOZ.

- a) Nezletilost a nesvéprávnost,
- b) omezená svéprávnost v této oblasti,
- c) jiné manželství, registrované partnerství či jiný obdobný svazek uzavřený v zahraničí,
- d) příbuzenství, a to pokrevní či založené osvojením,
- e) existence poručenství, pěstounství či svěřenectví.

V případě, že by došlo k uzavření manželství navzdory výše uvedené zákonné překážce, bude manželství prohlášeno za neplatné.¹³⁰ Co se týče prvního bodu, musí oba dva snoubenci dovršit osmnáctý rok věku, jinými slovy dosáhnout zletilosti. Obecně tedy nabývá osoba sňatečnou způsobilost zletilostí. Manželství nemůže uzavřít nezletilý, který není plně svéprávný. Výjimku představuje věk šestnácti let, kdy však musí být splněna jedna z následujících dvou možností: buď bude soudem přiznána danému jedinci svéprávnost¹³¹ nebo soud povolí uzavřít manželství.¹³² Zkoumání sňatečného věku zajišťuje matriční úřad, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno.¹³³ Orgán veřejné moci však nemusí požadovat stanovené doklady, pokud si dané skutečnosti může ověřit jiným způsobem.¹³⁴ Další překážku uzavření manželství představuje porušení principu monogamie, a to trvajícím manželským svazkem nebo registrovaným partnerstvím. Jinou překážku představuje příbuzenství – jak pokrevní, tak vzniklé osvojením – mezi předky, potomky a sourozenci. Manželství není možno uzavřít ani v případech poručenství, svěřenectví nebo pěstounství.

Nyní se krátce zastavme u požadavků, které světské právo stanovuje pro zasnoubení. Nutno zmínit, že tato instituce není v současné právní úpravě zakotvena.¹³⁵ Přesto zákon

---

¹³⁰ Srov. § 680 až § 686 NOZ.

¹³¹ Srov. § 37 NOZ.

¹³² Soud může ve výjimečných případech povolit uzavření manželství nezletilému, který není plně svéprávný a dovršil šestnácti let věku, jsou-li pro to důležité důvody. Mezi důvody hodné zřetele lze počítat např. těhotenství družky. Jedná se tedy o situace, které jsou v souladu se společenským účelem manželství. V tomto případě nezletilý nabude svéprávnosti již v okamžiku uzavření sňatku, nikoliv tedy až dovršením 18 let věku.

¹³³ Srov. § 32 MZ, § 664 NOZ.

¹³⁴ Jedná se např. o matriční knihy, základní registr obyvatel, informační systém evidence obyvatel apod. Srov. § 81a MZ.

¹³⁵ Obecný zákoník občanský č. 946/1811, účinný od 1. 1. 1812 upravoval institut zasnoubení takto: „Zasnoubení čili zatímní slib vstoupiti v manželství, nechť byl dán nebo přijat za jakýchkoliv okolností nebo podmínek, nezpůsobuje právního závazku, ani uzavřítí manželství samo, ani plniti, co pro případ odstoupení bylo vymíněno. Jen strana, z jejíž strany nebyla zavedena důvodná příčina k odstupu, má nárok na náhradu skutečné škody, o které může dokázati, že ji utrpěla tímto odstoupením. Co muž dal své manželce na špercích,

termín snoubenci užívá, nicméně se jedná o tzv. legislativní zkratku.¹³⁶ Světské právo tedy chápe zasnoubení jako předpoklad, bez kterého by se muž a žena nemohli rozhodnout pro manželství. Zasnoubení tak představuje v podstatě souhlasný projev vůle, kdy se snoubenci musí shodnout na uzavření manželství v budoucnu a toto rozhodnutí si vzájemně oznámit.¹³⁷

Stran přípravy na svatební obřad rozlišuje světské právo mezi občanským a církevním sňatkem. Vzhledem k tématu této práce se omezíme na církevní sňatek. Konkrétní místo uzavření ponechává občanský zákoník na vnitřních předpisech dané církve.¹³⁸ Před vstupem do manželství je však nezbytné zajistit osvědčení o splnění všech požadavků daných zákonem. Toto osvědčení nesmí být starší šesti měsíců před datem svatby a vydává jej na žádost matriční úřad, v jehož správním obvodu má k uzavření manželství dojít.¹³⁹ Rovněž lze dovozovat skutečný smysl znění zákona týkající se veřejnosti a slavnostnosti obřadu.¹⁴⁰ Veřejností se pro účely zákona rozumí záměrný protiklad k tzv. klandestinním manželstvím. Není však nutno projevit sňatečný projev vůle na místě, kde by měli všichni absolutně volný přístup. Smyslem je pouze zajistit veřejný pořádek v tzv. statusových věcech. Všechny náležitosti tedy budou splněny za asistence oddávajícího a dvou svědků, v případě občanského sňatku je vyžadována rovněž přítomnost matrikáře. Přesto však uvedené osoby veřejnost netvoří.¹⁴¹ Vážnost, s jakou snoubenci veřejně deklarují své rozhodnutí, klade požadavky na slavnostnost obřadu. Konkrétní aplikace pak závisí na výkladu tohoto ustanovení oddávajícím a matrikářem. Základním požadavkem však je určitě zachovat základní pravidla společenského chování společnosti.¹⁴² Při přípravě na svatební obřad je nutno pomýšlet rovněž na svědky. Světské právo požaduje dva svědky.¹⁴³ Náležitosti týkající se jejich kvality však nejsou dále explicitně rozvedeny, a to ani v zákoně o matrikách.¹⁴⁴

---

drahokamech a jiných drahocennostech pro okrasu, nepokládá se v pochybnosti za půjčené; nýbrž za darované. Jestli ale zasnoubená strana druhé; nebo také třetí osoba jedné nebo druhé straně se zřetelem k budoucímu manželství něco připoví nebo daruje; může, nedojde-li k manželství bez dárcova zavinění, darování být odvoláno.“

¹³⁶ Srov. § 659 NOZ. Srov. HRUŠÁKOVÁ M., KRÁLÍČKOVÁ Z., WESTPHALOVÁ L. a kol. *Rodinné právo*, s. 45.

¹³⁷ Srov. HRUŠÁKOVÁ M., KRÁLÍČKOVÁ Z., WESTPHALOVÁ L. a kol. *Rodinné právo*, s. 45.

¹³⁸ Srov. § 663 odst. 2 NOZ.

¹³⁹ Srov. *ibid.*, § 666 odst. 1.

¹⁴⁰ Srov. *ibid.*, § 656 odst. 2.

¹⁴¹ Srov. § 2 odst. 3 NOZ. HRUŠÁKOVÁ M., KRÁLÍČKOVÁ Z., WESTPHALOVÁ L. a kol. *Rodinné právo*, s. 51.

¹⁴² Srov. HRUŠÁKOVÁ M., KRÁLÍČKOVÁ Z., WESTPHALOVÁ L. a kol. *Rodinné právo*, s. 51.

¹⁴³ Srov. § 656 odst. 2 NOZ.

¹⁴⁴ Srov. MZ a prováděcí vyhlášku ministerstva vnitra tohoto zákona č. 207/2001 Sb., ze dne 8. června 2001.

Na základě subsidiárního použití občanského zákoníku však lze dovozovat, že nemusí nutně jít o zletilou osobu.¹⁴⁵ Jedná se však o vyvratitelnou právní domněnku. Proto je z právního hlediska jednoznačně jistější, pokud se jedná o osoby, jež jsou zletilé a plně svéprávné.¹⁴⁶ Poslední náležitost, kterou řeší pouze světské právo, se týká příjmení manželů a jejich dětí. Pro výběr příjmení manželů existují tři možnosti: příjmení jednoho z nich bude společným, nebo si ponechají dosavadní příjmení, nebo jeden z nich bude kromě společného příjmení na druhém místě uvádět předchozí příjmení.¹⁴⁷ V případě, že si ponechávají svá dosavadní příjmení, musí manželé určit, které z nich budou užívat jejich děti.¹⁴⁸

Nyní se zaměříme na právní přípravu v rámci požadavků západního církevního práva. Vyjdeme opět ze základní premisy:

„Manželství mohou uzavřít všichni, kterým to právo nezakazuje.“¹⁴⁹

Toto *ius connubii* však má své hranice. Dostáváme se tím k nezbytnému rozlišení na zákazy a překážky uzavření manželství. Stručně řečeno porušením zákazu manželství dojde k nedovolenosti sňatku. Manželství však zůstane platné. Zákaz je možno odstranit dovořením, tedy licenci. Většinou jej uděluje místní ordinář, některé licence jsou však vyhrazeny Apoštolskému stolci.¹⁵⁰ Pokud dojde k přestoupení překážky manželství, bude toto nejen

---

¹⁴⁵ Srov. § 31 NOZ.

¹⁴⁶ Přesto dle ustanovení občanského zákoníku nebo zákona o rodině není uvedena nezletilost svědka jako okolnost, která by způsobila neplatnost manželství. Přítomnost svědka, který by měl úředně omezenou svéprávnost, by však byla riskantní. Přesto by tyto skutečnosti měly být přezkoumány matričními úřady jako orgány vydávajícími potvrzení o splnění všech náležitostí.

¹⁴⁷ Srov. § 660 NOZ.

¹⁴⁸ Srov. *ibid.*, § 661 odst. 1. Náležitosti českého právního systému jsou blíže rozpracovány v publikaci HRUŠÁKOVÁ M., KRÁLÍČKOVÁ Z., WESTPHALOVÁ L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář.*

¹⁴⁹ CIC/1983 kán. 1058. Tento kánon je hluboce spřízněn s CIC/1983 kán. 219: „Všichni křesťané mají právo zvolit si bez jakéhokoliv donucení životní stav.“ Je však třeba pamatovat, že se nejedná o absolutní právo bez jakýchkoliv limitací, neboť se podstatně jedná o sociální problematiku, jejíž vykonávání musí řídit veřejná autorita, a to v souladu s obecným dobrem a v souladu se zájmem daných osob. Srov. CHIAPPETTA L. *Il Codice di diritto canonico*, s. 269. (= 3750).

¹⁵⁰ Srov. NĚMEC D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 46. Zákazy jsou v aktuálně platném kodexu církevního práva jednak vyjmenovány kompaktně u sebe (kán. 1071), dále je nalezneme roztroušeny v části pojednávající o manželství (např. kán. 1083 § 2, 1102 § 3, kán. 1124 nn.). Rovněž existují zákazy, které vyplývají přímo z povahy věci, ačkoliv je kodex výslovně nezmiňuje (např. kán. 694 § 1

nedovolené, ale i neplatné. Některé z překážek jsou odstranitelné dispencí.¹⁵¹ Je však třeba mít na paměti rozdělení překážek podle zdroje zákona. Základní rozdělení je dělí na dvě kategorie: v první skupině se nacházejí překážky božského práva, jež jsou nedispenzovatelné, ve druhé práva lidského ryze církevního (ty je možno dispenzovat).¹⁵² Pastorační péči se aktuální kodex kanonického práva věnuje v kánonech 1063-1072.¹⁵³ Na tomto místě pojednáme pouze o náležitostech, které musí snoubenci splnit. O subjektech, jež jsou zainteresovány v pastorační péči na uzavření manželství, pojednáme v další podkapitole. Nejprve se v předmětných kánonech setkáme s nařízením, aby katolíci, kteří před uzavřením manželství nepřijali svátost biřmování, tuto přijali, pokud tomu však nebudou překážet vážné nesnáze.¹⁵⁴ Zároveň se velmi doporučuje, aby snoubenci před uzavřením svátosti manželství přijali svátost smíření a eucharistii.¹⁵⁵ Největší pozornost zasluhuje stručný kánon 1066, který stanovuje povinnost zjistit, že nic nebrání platnému a dovolenému uzavření manželství.¹⁵⁶

---

odst. 2 nebo kán. 1707). Nelze opomenout soudně stanovené zákazy manželství (kán. 1684) či administrativní zákazy manželství (kán. 1077).

¹⁵¹ V řádných případech může místní ordinář udělit dispenc např. v případě nedostatečného věku (ovšem jen po hranici biologické vyspělosti), nebo v případě různosti náboženství (za dodržení podmínek CIC/1983 kán. 1125 a 1126). Apoštolský stolec v řádném případě může dispenzovat v případě zločinu vraždy manželského partnera (CIC/1983 kán. 1090) nebo v případě svěcení (CIC/1983 kán. 1087). V situacích jako nebezpečí smrti nebo naléhavé nutnosti mohou dispenzovat i jiné osoby určené právem.

¹⁵² Srov. BONNET P. A., GULLO C. (ed.) *Diritto matrimoniale canonico*, s. 352 n. Dále srov. CIC/1983 kán. 11: „Zákony ryze církevní zavazují osoby pokřtěné v katolické církvi nebo do ní přijaté, které mají dostatečné užívání rozumu a které – pokud právo výslovně nestanoví jinak – dovršily sedmý rok svého věku.“ Zároveň však musí platit CIC/1983 kán. 1059: „Manželství katolíků, i když je katolická pouze jedna strana, se řídí právem nejen božským, ale i kanonickým, při zachování příslušnosti světských představených co do ryze světských účinků manželství.“ Výborný souhrnný přehled možností udělení dispence a zákazů manželství lze nalézt v monografii NĚMEC D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 79-88.

¹⁵³ Předmětné kánony lze schematicky rozdělit na zaměření pastorální (kán. 1063-1065) a se zaměřením právním (kán. 1066-1072). Přesto by bylo mylné je od sebe přísně oddělovat, neboť oba mají sloužit stejnému cíli: zkvalitnit přípravu na manželství. Srov. CHIAPPETTA L. *Il Codice di diritto canonico*, s. 281. (= 3787).

¹⁵⁴ Srov. CIC/1983 kán. 1065 § 1.

¹⁵⁵ Srov. *ibid.*, § 2. Tato pobídka pochází již od Tridentského koncilu, srov. *Dokumenty Tridentského koncilu*, s. 209. Dále srov. KKC č. 1622.

¹⁵⁶ Papež Benedikt XVI. v promluvě ke členům Římské roty upozornil na velmi rozšířené mínění, kdy se všem náležitostem, které mají snoubenci podstoupit (kurzy na přípravu na manželství, ohlášky, dotazování snoubenců apod.), dává výhradně formální ráz. Pokud tedy má předmětný kánon právní účel, nejde o čistou formalitu, ale naopak jedinečnou pastorální příležitost. Tehdy má ten, kdo je zodpovědný za přípravu na manželství, pomoci každému snoubenci s respektem a v upřímném dialogu pohlédnout pravdě o něm samém a o jeho volání

O zákazech bránících dovolenému uzavření manželství jsme se před chvílí zmínili. Nyní zbývá více přiblížit tzv. zneplatňující překážky.

„Zneplatňující překážka činí osobu nezpůsobilou pro platné uzavření manželství.“¹⁵⁷

Překážky bychom mohli rozdělit do tří větších kategorií. V první skupině se nacházejí skutečnosti hodnotící „statusový“ aspekt každého z nupturientů.¹⁵⁸ Ve druhé nalézáme překážky, které se týkají manželského souhlasu.¹⁵⁹ Ve třetí souhrnné skupině se objevují překážky, jež jsou ve vztahu k formě uzavření manželství.¹⁶⁰ Prověření těchto náležitostí klade nemalé nároky na toho, kdo snoubence připravuje. Většina jednotlivých zneplatňujících překážek uvedených v prvním oddílu je vcelku snadno zjistitelná. Nutno však přiznat, že pro skutečně řádné zjišťování stavu mohou být některé oblasti svízelné.¹⁶¹ V současné době je s velkou naléhavostí nezbytné vystopovat možné vady týkající se manželského souhlasu. Zde musí ten, kdo vede přípravu, myslet na pandemii emotivního rozhodování. Nežádka se lze totiž setkat s těmi, kteří vnímají, že jsou ovládáni různými pocity, které posléze ovlivňují jejich morální hodnocení.¹⁶² Zde právě ještě více vstupuje v důležitost neuspěchat přípravu na manželství, a to i u snoubenců ve středním věku.

Třetí skupina překážek se dotýká přípravy svatebního obřadu. Křesťané rozumějí sňatkem svátost, která představuje vlastní prostředek k posvěcení manželů. Navazuje tím na křestní milost a představuje poděkování Bohu za dar, že mohou napodobovat lásku Krista k církvi. Takový obřad se u pokřtěných projevuje určitou liturgickou formou, která má společenský rozměr. Zároveň však musíme potrhout, že nupturienti nemohou vstupovat do manželství

---

k manželství. Tento dialog by se měl odehrávat s každým nupturientem zvlášť. Srov. BENEDIKT XVI. *Promluva k Římské rotě* ze dne 22.1.2011. In AAS 103 (2011), s. 111.

¹⁵⁷ CIC/1983 kán. 1073.

¹⁵⁸ Srov. *ibid.*, kán. 1083-1094.

¹⁵⁹ Srov. *ibid.*, kán. 1095-1107.

¹⁶⁰ Srov. *ibid.*, kán. 1108-1123.

¹⁶¹ To se týká např. taktní zmínky stran schopnosti k souloži (kán. 1084) nebo smrti manželského partnera za účelem uzavření manželství (kán. 1090).

¹⁶² Podobná „pocitologie“ se projevuje i v jiných situacích (např. navštěvování nedělních bohoslužeb nebo při modlitbě). Toto emotivistické pojmání skutečnosti je vysoce rizikové, navíc představuje zásadní problém současné pastorace. Je třeba přiznat, že obvyklá pastorační péče těmto výstřelkům bohužel nedostačuje. Srov. GRANADOS J., KAMPOWSKI S., PÉREZ-SOBA J. J. *Nová pastorační péče o rodiny*, s. 20.

výhradně z důvodu krásy liturgie, nýbrž proto, že vstupují do manželství – svátosti – na celý život.¹⁶³ Místo sňatku upravuje kánon 1115 aktuálního kodexu:

„Manželství se uzavírají ve farnosti, kde má některá uzavírající strana kanonické trvalé nebo přechodné bydliště nebo tam alespoň po dobu jednoho měsíce pobývá nebo, jde-li o osoby bez kanonického trvalého nebo přechodného bydliště, ve farnosti, kde právě pobývají; s dovolením vlastního ordináře nebo vlastního faráře se manželství může uzavřít i jinde.“¹⁶⁴

Nařízení odpovídá skutečnosti, že se manželství netýká pouze dvou osob, ale celého církevního společenství.¹⁶⁵ Pojmem kanonické trvalé bydliště se rozumí pobývání v nějaké farnosti spojené s úmyslem tam trvale zůstat nebo dovršením pěti let pobytu na daném místě. Přechodné bydliště se od trvalého liší v úmyslu zdržet se tam alespoň tři měsíce či skutečným pobytem na daném místě po dobu alespoň tří měsíců.¹⁶⁶ Přesnější místo určení obřadu upravuje jeden z dalších kánonů.¹⁶⁷ Stanovuje, že manželství mezi katolíky nebo mezi stranou katolickou a pokřtěnou nekatolickou, se uzavírá ve farním kostele. Je sice možno konat obřad i v jiném kostele nebo kapli, avšak k tomu je třeba dovolení místního ordináře nebo faráře. V případě, že by si snoubenci vybrali jiné místo než výše uvedené, musejí žádat o dovolení ordináře daného místa. Je však nutno mít na paměti, že se má jednat o vhodné místo k uzavření. V případě uzavírání manželství mezi katolíkem a stranou nepokřtěnou je možno jej uskutečnit sňatek v kostele nebo na jiném vhodném místě.¹⁶⁸ V tomto případě již není potřeba žádat o dovolení.¹⁶⁹

Církevní právo neklade zvláštní požadavky na svědky, při zachování podmínky, že budou dva.¹⁷⁰ Přesto však lze dovést, že na základě povahy úkonu se musí jednat o osoby schopné

---

¹⁶³ Srov. FC č. 56, 67. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Rodina, manželství a „fakticky existující soužití“*, č. 35. Dále srov. KKC 1621.

¹⁶⁴ CIC/1983 kán. 1115.

¹⁶⁵ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství*, č. 54.

¹⁶⁶ CIC/1983 kán. 102 § 1 a 2.

¹⁶⁷ Srov. *ibid.*, kán. 1118.

¹⁶⁸ Kromě splnění náležitostí stran místa svatby je rovněž nezbytné dbát na způsob slavení, kde vystupuje zejména požadavek střídmosti. Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství*, č. 62.

¹⁶⁹ O bližších náležitostech stran obřadu hovoří FC č. 67. Uzavření manželství by se mělo konat během mše svaté, srov. SC č. 78. Častokrát čtou čtení sami snoubenci, avšak směrnice tuto praxi nedoporučuje, neboť oni sami jsou v danou dobu prvními adresáty Božího slova. Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství*, č. 68.

¹⁷⁰ CIC/1983 kán. 1108.

pochopit povahu manželství a rovněž i daný obřad.¹⁷¹ Také lze dovodit, že svědkem nemůže být osoba stížená církevním trestem.¹⁷²

Dá se očekávat, že nemalé množství snoubenců bude chtít uzavřít svatbu v kostele převážně ze společenských či jiných důvodů. Je vcelku pochopitelné, že se kromě ryze církevních podnětů přidávají i jiné pohnutky. Přesto však nelze stanovit měřítko určující stupeň víry snoubenců, na jehož základě by pak docházelo k jejich připuštění nebo naopak odmítnutí ke svatbě. Hrozila by zde diskriminace, nepodložené úsudky, rovněž by se pravděpodobně vyvolaly pochybnosti o platnosti uzavřených manželství ve farnosti a tomu podobné konflikty. Ve své podstatě mohou být nupturienti odmítnuti pouze tehdy, pokud výslovně a formálně odmítají to, co církev při sňatku zamýšlí.¹⁷³

2.3. Konkrétní možnosti zapojení osob do přípravy na manželství

Předcházející kapitola popisovala právní atributy přípravy na manželství. Přestože je v nich možno vystopovat určité pastorační hledisko, následující podkapitola se již úzce zaměří na roli, jakou hrají jednotlivé subjekty v přípravě na manželství. O některých aspektech bylo již pojednáno výše.¹⁷⁴ Všichni jedinci v církvi si musí být vědomi způsobu prožívání současných lidí, kteří neradi vyhledávají pomoc druhých. Trpí totiž pocitem, že nemají žádné problémy, a tudíž ani žádnou podporu nepotřebují. Jakákoliv pastorační nabídka jim pak připadá jako něco zcela odcizeného reálnému světu. Jako neúčinnější se tedy rozhodně nejeví specifické aktivity v úzkém kruhu farnosti, které se ohlašují při mších. Je totiž potřeba začít novou evangelizací. Ta zároveň obnáší zapojení celého církevního společenství: každý, kdo je pastoračně nablízku snoubencům, tedy musí hlásat skutečného Krista. V opačném případě by se jednalo jenom o jakousi solidaritu nebo pouhé lidské kamarádství.¹⁷⁵ Na každé části tří etap přípravy se podílejí nejen rodiny, z nichž snoubenecký pár vychází, ale rovněž všichni věřící, kteří s nupturienty přicházejí do kontaktu. Biskupské konference by měly vydávat směrnice pro pastorační rodiny. Česká biskupská konference tak učinila v roce 2010 a poté nově v roce

---

¹⁷¹ Srov. *ibid.*, kán. 1549 n. Uvedený kánon sice hovoří o náležitostech svědků při soudním řízení, přesto by měl být aplikovatelný i v případě uzavírání manželství.

¹⁷² *Ibid.* kán. 1331 § 1 odst. 3.

¹⁷³ Srov. FC č. 68. Srov. CIC/1983 kán. 1101 § 2.

¹⁷⁴ Srov. podkapitulu 2.1 Jednotlivé etapy přípravy na manželství.

¹⁷⁵ Srov. AL č. 58. GRANADOS J., KAMPOWSKI S., PÉREZ-SOBA J. J. *Nová pastorační péče o rodiny*, s. 21, 36.

2017.¹⁷⁶ Směrnice je orientační a je určena primárně farářům a administrátorům farností, pastoračním radám farností, farním vikářům, jáhnům, pastoračním asistentům a dalším osobám, které se na přípravách na manželství podílejí.¹⁷⁷ Mezi požadavky instrukcí celocírkevních i partikulárních patří zejména: stanovení minimálního obsahu předmanželské přípravy, doby trvání a její metody. Je nezbytné, aby uspořádání předmanželského kurzu neopomíjelo skloubit do vzájemné rovnováhy jednotlivé složky – věroučnou, pedagogickou, právní a lékařskou. Kandidáti manželství se mají seznámit s důvody pro účast na životě církevního společenství.

Prostředí, které stojí na prvním místě při přípravě, tvoří rodina.¹⁷⁸ Její úloha se projevuje zejména v prvních letech života jedince v rámci tzv. vzdálené přípravy. Úkol je o to důležitější, že musí vytvořit podhoubí pro následný rozvoj již započaté přípravy. Rodiče a starší sourozenci v podstatě zprostředkovávají první kontakt jedince s okolním světem. Člověk má k vlastní rodině největší důvěru, a proto může snáze přijmout to, co mu jeho nejbližší zprostředkovávají. Tato skutečnost však na vlastní rodinu klade nemalé nároky, neboť musí prezentovat zásadní aspekty týkající se manželství a rodinného života svým osobním svědectvím. Rodina musí dokázat jedinci předat správný vzor, aby nezůstali v různých životních situacích sedět s rukama v klíně, ale bojovali a kráčeli dále společně se svým životním partnerem. Situace je o to náročnější, že za běžných okolností trvá takový životní příklad dokonce déle než celou dekádu. Vlastní rodina však není v přípravě nijak osamocena. Pomocnou ruku by jí měla podávat kupř. škola a další podobné subjekty. Kromě nich hrají nezanedbatelnou úlohu rovněž blízké rodiny, neboť ty vykonáváním rodinného apoštolátu mohou některé z aspektů vyjádřit dokonce lépe než sama rodina. Zároveň mohou ukázat, že i rodiče sami se mají v čem zlepšovat – jinými slovy nejsou s dokonalostí své lásky hotovi, ale že jde o stálý růst. Zapojení jiných rodin z farnosti se nachází prakticky na hranici s dalším zapojeným subjektem, jímž je farnost nebo určitá společenství. Jedinec by se měl účastnit plného farního života – samozřejmě na dané úrovni vyspělosti. Díky tomu pak může přímo vnímat, jak se dva lidé mají rádi do takové míry, že si vzájemně řeknou své ano. Jinými slovy: snoubenci se dokáží rozhodnout. Ve farnostech se

---

¹⁷⁶ Srov. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství* (2017). Ta navazuje na *Směrnici pro přípravu na manželství v ČR* schválenou ČBK roku 2010. Zároveň zahrnuje její úpravy a určité doplnění.

¹⁷⁷ Srov. *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství* (2017), č. 1.1 a 1.3.

¹⁷⁸ Můžeme bez nadsázky tvrdit, že rodina je privilegovaným místem, kde dochází k doprovázení. Srov. GRANADOS J., KAMPOWSKI S., PÉREZ-SOBA J. J. *Nová pastorační péče o rodiny*, s. 27.

jedinec setkává také s různými společenstvími, z nichž některá jsou více otevřena společnému sdílení. Mladé lidi nelze zrazovat před zapojením do některého z nich, neboť každý hledá svou vlastní cestu. Častokrát vzniknou první vztahy mezi chlapcem a dívkou v rámci jedné farnosti. Již v prvních navazovaných vztazích vzájemně předává každý z nich druhému to, co vidí jako důležité a zároveň vnímá, jak určité situace hodnotí opačná strana. Je nezbytné, aby mladí lidé neměli strach konfrontovat se s druhým, aby tak dokázali zrát a být autentičtější. Zároveň je třeba povzbuzení, aby už od prvních okamžiků důvěrnějšího vztahu neskrývali své slabosti. Takové nedostatky se totiž dají kultivovat. Je zbytečné je schovávat, neboť nejlépe přece dokáže pomoci právě ten, kdo je člověku nejbliže. Kromě podpory vzájemné důvěry si takovým sdílením ušetří spoustu zbytečných neshod v budoucnu. Proto později zbyde více času na řešení hlubších problémů a mladí manželé nebudou ztrácet čas a energii na řešení malicherných skutečností. Díky upřímnému řešení situací navíc dochází k rychlejšímu zrání k autenticitě. Pokud se však jedna strana projevuje upřímně, druhá strana musí tuto upřímnost opětovat aktivním nasloucháním a konstruktivním řešením problémů. Musí se zároveň zdržet jakýchkoliv nevhodných reakcí, zejména vysmívání.

Nakonec je třeba zmínit osoby, které přijaly svěcení nebo které vstoupily do některé ze společností zasvěceného života. Tím, že je uvádíme až nakonec, nechceme říci, že by jejich úloha byla až podřadná. Ba právě naopak. Jejich význam je integrální a zejména posvátní služebníci jakoby zastřešují všechny fáze přípravy. Konkrétní možnosti zapojení kněží spočívají například v moudré radě ve svátosti smíření. Další z eventualit představuje pořádání různých akcí, které se věnují vztahům, potažmo manželství. Například může někdo přijet přednášet, existují různá víkendová setkání... Obvykle na rovině diecéze takové aktivity doporučuje a koordinuje diecézní centrum pro rodinu a rodinná centra v jednotlivých děkanátech (pokud existují).¹⁷⁹ Duchovní správce farnosti by rovněž měl snoubence odkázat na nezbytné kurzy, které je potřeba před přijetím manželství splnit.¹⁸⁰ Prakticky vyhrazenou úlohu má v tzv. nejbližší přípravě před manželstvím. Jeho povinností je zabránit uzavření manželství snoubencům, kteří by očividně vstupovali do nulitního vztahu. Přestože je toto

---

¹⁷⁹ Srov. *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství* (2017), č. 7.3.

¹⁸⁰ Musí se mít na pozoru před odmítači kurzů, kteří se označují za praktikující věřící nebo za ty, kteří už toho o manželství a rodině vědí dostatek. Ve skutečnosti by však měli být tito mezi prvními, kteří by si uvědomovali vážnost přípravy, snažili se o její prohloubení a žádali ji. Na druhou stranu v určitých případech, jako např. příprava osob v pokročilém věku, nemusí nutně vyžadovat předepsaný program přípravy. Ovšem za předpokladu, kdy nejsou přítomny nebezpečné aspekty, které by budoucí manželství ohrožovaly. Srov. ERRÁZURIZ C. J., ORTIZ M. (edd.). *Misericordia e diritto nel matrimonio*, s. 53 n.

rozhodnutí svízelné, po nabytí nepochybné jistoty musí přesto tento verdikt vyřknout. V opačném případě by po uzavření manželství došlo k prohlašování nulity až po soudních tahanicích, k čemuž je nutno připočíst škody újmy prožitého života, přinesených zranění a nakonec i konsekvencí pro děti narozené z takového svazku.¹⁸¹ Zkoumání vhodnosti uzavření manželství by mělo postihnout tyto základní oblasti: upřímnost manželského souhlasu, zjištění svobodného stavu nupturientů, ujištění o splnění kanonických i světských povinností snoubenců a konstatování schopnosti uzavřít manželství.¹⁸² Zodpovědnost za poslední část přípravy nese totiž především kněz, obvykle farář místa sňatku, protože její součástí je také administrativa nutná k platnému uzavření sňatku jak před státem, tak před církví. Běžně jsou do této fáze zapojovány také zkušené manželské páry – právě pro možnost předání praktických zkušeností. V každém případě by měl oddávající kněz i v případě, že přípravu koná někdo jiný, snoubence poznat v osobním rozhovoru, a to nejen při sepisování protokolu. Jeho úkolem je probrat s nimi svatební obřad, vybrat biblická čtení a také se seznámit s rodinnou situací obou snoubenců, aby se zachoval vhodně vůči přítomným nejbližším příbuzným. Měl by také poznat rozsah a obsah těch částí příprav, které snoubenci absolvovali bez něho, aby neopakoval to, co už probrali jiní, případně doplnil to, co se ještě jeví jako důležité.¹⁸³

---

¹⁸¹ Srov. *ibid.*, s. 57.

¹⁸² Nesmí se ztrácet ze zřetele rozdíl mezi konstatováním a dokazováním. Příprava před manželstvím je totiž završena právě konstatováním, že manželství bude uzavřeno platně a dovoleně. Konstatování představuje prohlášení skutečnosti, která je evidentní. Naproti tomu důkaz si klade za cíl zviditelnit nějakou skutečnost, která ještě zřejmá není. Kanonické právo požaduje právě konstatování. Srov. CIC/1983 kán. 1066 v latinském znění. Pro další podrobnější rozbor těchto skutečností viz ERRÁZURIZ C. J., ORTIZ M. (edd.). *Misericordia e diritto nel matrimonio*, s. 61-64.

¹⁸³ *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství* (2017), č. 6.3.

3. Doba pastorační manželství v nejbližší době po svatbě

V průběhu této práce jsme vícekrát zdůrazňovali, že se vztah muže a ženy musí neustále rozvíjet. Proto uzavřením manželství nemůže skončit úsilí o vytváření nejnvtnějšího společenství a tím rovněž i vzájemná pomoc na cestě ke svatosti. V opačném případě by totiž novomanželé zcela rezignovali na schopnost duševního a duchovního růstu, čímž by se stavěli prakticky na nižší úroveň živé přírody. Tuto kapitolu rozdělíme na dvě části, kde nejprve pojednáme o zodpovědnosti samotných manželů a posléze přiblížíme zodpovědnost církve a nabídku doprovázení.

3.1. Zodpovědnost samotných manželů

Manželé sami musí být primárně schopni o své manželství vzájemně pečovat, a to bez nezbytnosti pomoci druhých osob. Odhodlání a rozhodnutí pro nekončící spolupráci musí totiž vycházet od manželů samotných. Angažování dalších stran jim má být pouze pomocnou rukou. Každý z manželů se jako osoba schopna růstu musí zlepšovat. Jeden z aspektů v podobě mravního růstu totiž nelze pokládat za omezování osobní svobody, ale naopak slouží k plnému rozvoji lidství.¹⁸⁴ V den sňatku je druhý partner onou drahou perlou, za kterou je zřejmě schopen položit život. Po započítí společného života však manželé začnou společně čelit reálným situacím, kdy dochází k pomyslnému obrušování hran. Určité mantinely byly samozřejmě nastaveny již před svatbou, ale nyní manželé čelí řešení problémů společně. Do jisté míry lze říci, že situace řeší jaksí „o samotě“, tedy bez vtahování vlastních rodin. Zajišťují společné ubytování, rozvrhují vlastní finance. Brzy se rovněž může ohlásit potomek. Jedná se vesměs o nové situace, kterým musejí společně čelit a pokoušet se především hledat společné kompromisní řešení, nikoliv řešit situaci útekem od problémů nebo ze vztahu.

Tehdy se objevují první manželské neshody vážnějšího rázu. V prvním údobí po svatbě tedy ještě nelze očekávat např. manželskou nevěru.¹⁸⁵ Manželé naopak řeší vcelku praktické věci, které jim vytvářejí stres, jenž nemůže být často plně ventilován. Manželé by na tento aspekt měli pamatovat a při řešení situací být k sobě navzájem více benevolentnější.¹⁸⁶

---

¹⁸⁴ Srov. FC č. 34 a AL č. 219. Podrobnější rozbor přináší KKC č. 1606-1608.

¹⁸⁵ Nevěru samozřejmě nelze zcela vyloučit, její pravděpodobnost je však malá.

¹⁸⁶ V manželství nejsou vítězové a poražení, nýbrž vyhrávají oba dva. Srov. AL č. 220.

Papež František upozorňuje na podstatný snadno opomenutelný aspekt dalšího společného směřování, když za manžele říká:

„Nemůžeme si slíbit, že budeme mít po celý život stejné city. Ale určitě můžeme mít **společný trvalý záměr**, že se budeme snažit milovat se a žít společně [...].“¹⁸⁷

Se začátkem manželského života lze očekávat rovněž zahájení pohlavních styků. Ve dřívějších dobách bylo zcela běžné krátce po svatbě vycestovat na manželskou cestu a věnovat se výhradně sobě navzájem – tzv. líbánky. Ať už to měl daný pár s předmanželskou čistotou jakkoliv, po zahájení společného života se rovněž přihlásí i tyto otázky. Dva lidé pochopitelně řeší zejména technickou stránku, tedy ono jak. Nesmějí však ztrácet ze zřetele – což má zaznít již během přípravy na manželství – hlubší či řekněme vznešenější roviny sexuality. Sex s vyloučením tělesného rozměru možný nebude; na druhou stranu jej však nelze na tento aspekt omezovat. Je totiž potřeba mít na paměti rovněž psychickou stránku osobnosti a v neposlední řadě také duchovní. Právě tyto dva rozměry jsou klíčem partnerské věrnosti a vzájemného obohacování, jedná se o jeden z rozměrů jednoho z cílů manželství – vzájemného dobra (*bonum coniugum*). Díky tomu může při styku docházet ke skutečné kontemplaci lásky.¹⁸⁸

Řešení problémů by měli hledat v hodnotách daných Božím zákonem.¹⁸⁹ Křesťanští manželé navíc musí zůstat spojeni s Kristem ve vztahu, který bude zároveň rozmnožovat dobra, jež mohou vycházet ze samotné svátosti manželství. Díky svátostné milosti navíc dostanou sílu k řešení situací, které je potkají.¹⁹⁰ Eucharistie dovede nejpřesněji ztvárnit Kristovu vydanost za nás a pro nás. Tak i manželé by se měli často sytit z tohoto zdroje lásky. Cílem je vzájemné odpuštění a lítost nad vlastními proviněními.¹⁹¹ Nemělo by se tak však dít pouze na lidské rovině, ale rovněž vše rozšířit na rovinu svátostnou – svátost pokání.¹⁹²

---

¹⁸⁷ AL č. 163. Zvýraznění je naše.

¹⁸⁸ Tyto dvě hlubší roviny lidské bytosti, které se projevují také v pohlavním styku, tvoří záruku, že tělesný vzhled hraje druhé housle. Proto zvyklé změny vzhledu (např. vzhled břicha po císařském řezu, povislá kůže na břiše a prsy po těhotenství, stříe na bocích) anebo představy druhého partnera o ideálu krásy mohou provokovat, ale nemohou jejich vztah roztříštit. Další rozbor se nachází v AL č. 74. K pojetí sexu jako modlitby srov. BADENI J. *Modlitba? No problem!*, s. 47-49.

¹⁸⁹ Srov. FC č. 34.

¹⁹⁰ Srov. GS č. 48 a LG č. 11. Dále srov. KKC č. 1615 nn.

¹⁹¹ Srov. AL č. 41. Papež zde upozorňuje na současný negativní trend, který předkládá zcestné pojetí afektivity člověka. Takové tendence pak destabilizují mnohá manželství – křesťanská nevyjímaje.

¹⁹² Srov. FC č. 57 n.

Kromě svátostí by však měli rovněž využít společný rozhovor s Bohem. Společný znamená, že se nebude omezovat pouze na samotné manžele a později rodiče, ale zapojí do ní i potomky. Nejlépe by však měla modlitba pronikat do celého společného života, aby se při rozmanitých životních skutečnostech projevovala jako kráčení na cestě s Pánem. Modlitba tedy nesmí představovat berličku řešení problémů ani nesmí odvádět od skutečného řešení obtíží. Svátost manželství působí skutečně na všechny oblasti, přičemž z oblasti působnosti není vyňata ani sexualita. Díky pomoci Ducha svatého tak mohou dostát závazkům Božího plánu.¹⁹³ Pomyslným mottem, na jehož základě by manželé měli uspořádat své směřování na společné cestě životem, je následující:

„V rodině, »kterou lze nazývat domácí církví«, zraje prvotní zkušenost církve coby společenství osob, v němž se zrcadlí tajemství Nejsvětější Trojice.“¹⁹⁴

Manželé nemusejí ztrácet hlavu nad tím, že by snad oni jediní měli těžkosti. Existuje více manželských párů, které pevně žijí své povolání na cestě ke svatosti. Svátí totiž představují aktualizaci Kristova učení v konkrétní kultuře a době. Takové osoby samozřejmě nelze kopírovat. Na druhou stranu by se manželé těmi, kteří prožívají stejný či podobný úděl, měli inspirovat ve správném řešení situací. Je však potřeba ukázat, že zcela obyčejní lidé jsou schopni dosáhnout tak velkých věcí, jako svatosti.¹⁹⁵

3.2. Zodpovědnost církve a nabídka doprovázení

Zásadní požadavek, který by měli brát všichni členové církve v potaz, je poskytovat pomoc novomanželům **preventivně**. Cílem je zajistit pastorální pomoc k ochraně mladých manželů, jejich dětí a v neposlední řadě také samotné společnosti. Nemůže se tedy jednat pouze o léčebný typ projevovaného milosrdenství, který se uplatňuje teprve tehdy, když začnou potíže. V takových případech pak bohužel dochází k pomoci mladým rodinám teprve v okamžiku, kdy už je jejich svazek tzv. na spadnutí.¹⁹⁶ Slovu preventivní musíme rozumět ještě v jiném významu: manželům se musí dostat pomoci ještě před započatím společného života. Arcibiskup Graubner jako zástupce české církve na synodách o rodině svolaných

---

¹⁹³ Srov. FC č. 33.

¹⁹⁴ AL č. 86. Papež zde cituje dokument II. vatikánského koncilu *Lumen gentium*.

¹⁹⁵ Jako inspiraci je možno použít pestrou paletu 110 svatých manželů z celého světa, a to z 20. století. Srov. KRAUSOVÁ J. *Manželství – cesta ke svatosti. Svátí manželé 20. století*. Velkým povzbuzením (nejen pro manžele) je rovněž skvělá apoštolská exhortace papeže Františka. Srov. FRANTIŠEK. *Gaudete et exsultate*.

¹⁹⁶ Srov. ERRÁZURIZ C. J., ORTIZ M. (edd.). *Misericordia e diritto nel matrimonio*, s. 48 n. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství*, č. 46.

papežem Františkem poukazoval na jednu významnou skutečnost: v naší zemi schází náležitě rozvinutí mystagogických katechezí (obdobně jako v případě křtu dospělých). Celkem úspěšně se tedy snažíme připravovat věřící k přijetí svátosti manželství, ale posléze už nerozvíjíme, jak z ní žít. Arcibiskup tak klade důraz na rozvíjení ideálu svátostného manželství. Svě tvrzení podkládá přirovnáním: krátce po přijetí svátosti jsou manželé jako boháči. Pokud se však ze svého pokladu nenaučili čerpat, umírají navzdory svému bohatství na podvýživu. Pokud lidé po přijetí svátosti už nemají zájem v hlubším uvádění do tajemství, jde o pobídku, abychom více dbali na probuzení touhy snoubenců po neustálém růstu a rovněž abychom snoubence nepřipouštěli tak snadno ke svatbě, když přípravu absolvují pouze jako nezbytnou náležitost ke svatbě.¹⁹⁷ Doprovázení novomanželů po svatbě okrajově zmiňuje už *Familiaris consortio* (n. 69) a doporučovala ho také již v roce 1996 v závěru dokumentu Příprava na svátost manželství také Papežská rada pro rodinu, když uvedla: „*Bylo by žádoucí, aby mladí manželé, zvláště v prvních pěti letech svého manželského života, byli doprovázeni pomocí kurzů organizovaných ve farnostech nebo děkanátech*“.¹⁹⁸ Ovšem právě nutnost většího důrazu na tuto oblast vedla synodní otce i papeže Františka k opětovnému připomenutí během synod o rodině a posléze i v exhortaci *Amoris laetitia*. Papež František v exhortaci pojednávající o lásce v rodině uvádí jeden ze závěrů synodních otců. Jeho naléhavost nás nutí jej přímo citovat:

„Manželské páry nejistě, s váhavostí a námahou nacházejí způsoby růstu. Mnohé z nich mají sklon setrávat na dřívější úrovni emočního a sexuálního života.“¹⁹⁹

Toto nebezpečí představuje pro všechny manžele velkou výzvu, se kterou by se měli vzájemně poprat. Pastorece sezdaných párů musí být směřována takovým způsobem, aby kromě překonávání obtíží zároveň byli s to prohlubovat vzájemnou lásku. Přestože v jistých případech může osvětlování nauky církve přinášet plody, je nezbytné vytvářet a podporovat zejména praktické programy. Ty by měly obsahovat svědectví druhých rodin, přičemž by nebylo apriori odmítáno vedení psychologem. Ideálně ještě v době přípravy na manželství by měl (nejspíše vedoucí přípravy) nabídnout možnosti poradenských služeb, kontakty na ochotné rodiny nebo další subjekty, na něž by se novomanželé v případě nesnáží

---

¹⁹⁷ Srov. úvodní slovo arcibiskupa Graubnera k českému překladu knihy DODARO R. *Setrvat v pravdě Kristově. Manželství a svaté přijímání v Katolické církvi*, s. 4 n.

¹⁹⁸ PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství*, č. 73.

¹⁹⁹ RELATIO SYNODI 2014, č. 10.

mohli obrátit. František zároveň vyzdvihuje nabídku využití svátosti smíření.²⁰⁰ **Vlastní pojednání o doprovázení v prvních letech manželského života se v exhortaci *Amoris laetitia* popisuje ve článcích 217-230.**²⁰¹ Tento důraz papeže je jedním z nových aspektů, které přináší plody synod o rodině v letech 2014 a 2015. Petrův nástupce opětovně vyzývá k nezbytnosti doprovázet novomanžele, přičemž jako cíl klade oživit a zároveň prohloubit jejich rozhodnutí, které veřejně projevili v den svatby. Upozorňuje, že doba zasnub je častokrát nedostatečná. Proto – jak svědčí i pastorační zkušenost – se v prvních letech společného života musí doplnit to, co před svatbou bylo zanedbáno.²⁰² Papež František s odkazem na závěry biskupského synodu rozebírá také jeden z podstatných aspektů doprovázení, a to konkrétně předávání života:

„V souladu s osobním a lidsky celistvým charakterem manželské lásky je správnou cestou plánování rodiny cesta konsenzuálního dialogu mezi manželi, respektování dob a zřetele na důstojnost partnera.“²⁰³

Jako konkrétní zdroje doprovázení jmenuje na prvním místě zkušené manželské páry, nejlépe zralý manželský pár ze sousedství. Jejich úkolem je pomáhat novomanželům k otevřenosti vůči daru dětí, vytvářet podporu v rámci určité rodinné spirituality a společného slavení liturgie. Těmito aspekty se totiž podporuje rodinná evangelizace. Další nelehkou úlohou zkušených párů je pomoci bojovat novomanželům proti moderní pandemii – nedostatku času, a to nejen z pohledu kvantity, ale zejména kvality. Zde mohou být živým svědectvím, jak na základě určitých každodenních návyků dochází k upevňování svazku: vítání partnera po návratu z práce, polibek, vzájemná žehnání...²⁰⁴ V další části se František obrací k pastýřům církve. Jejich vlastním polem působnosti v pastoraaci novomanželů je neustálé povzbuzování k růstu ve víře. Děje se tak nabízením svátosti smíření, účastí na duchovních obnovách, modlitbách v rodinách apod. V centru rodinného života by mělo stát

---

²⁰⁰ AL č. 143.

²⁰¹ Nelze však ztrácet ze zřetele rovněž pokračování rozebírající krize a různé obtíže popsané ve článcích 231-240 předmětné exhortace. Tyto články je totiž možno aplikovat i na první léta po svatbě.

²⁰² Srov. AL č. 217. Vlivem různých zátěžových situací je každému z partnerů nastavováno zrcadlo k sebereflexi, nakolik je ten druhý pro něj prioritou. Tyto bolestné situace jsou na druhou stranu příležitostí k opětovným a zralejším rozhodnutím své manželství obnovit, prohloubit, aktualizovat.

²⁰³ RELATIO FINALIS 2015, č. 63. Jedná se o parafrázi jedné části 50. článku pastorální konstituce *Gaudium et spes*. V tomto bodě je nezbytná opatrnost, neboť se v církvi bohužel nachází mnoho elementů, které mají jediné životní krédo: „Když dal Pámbu zajíčka, dá i trávníčka.“

²⁰⁴ Srov. AL č. 223-226.

Boží slovo. To nevypráví sladké příběhy o lásce, ale představuje měřítko k posouzení životních situací a zároveň světlo, aby manželé dokázali správně rozpoznávat smysl výzev, které na ně život uchystal.²⁰⁵ Další okruh subjektů, které spolupracují na vedení novomanželů, tvoří farnosti, hnutí, školy a další církevní zařízení. Na pracovníky farních úřadů klade papež nemalé nároky. Nemohou totiž opomíjet naléhavé rodinné záležitosti, musí všechny manžele přijmout s bratrskou láskou a odkázat je na účinná místa pomoci. Kromě farností mají další ze jmenovaných subjektů za úkol komplexně pečovat o mladé rodiny. Možnosti jsou opravdu různorodé: centra manželského poradenství, pořádání odborných konferencí, poradenství ve svízelných situacích, setkávání rodin apod.²⁰⁶ Mladé manžele je možno doprovázet i při příležitostech přijímání svátostí či svátostin (křest či první svaté přijímání vlastních dětí, pohřeb nebo svatba příbuzných apod.). Papež František se v oblasti pastorační rodin nebojí uchýlit k sebekritice církve. Tato neobvyklá (téměř skandalózní) pobídka je shrnuta v následující větě:

„Pastorační rodin musí dnes být podstatně misijní, proto je třeba jít ven, tam, kde jsou lidé. Už nemůžeme být pouze továrnou na kurzy, které navštěvuje jen pár lidí.“²⁰⁷

Současný papež pokračuje v linii těchto důrazů, když při svých promluvách opakovaně hovoří o „trvalém katechumenátu manželství“. Ten je totiž lékem na problémy, které vyjdou najevo po manželskému slibu a které vyplývají nejenom z utajené anebo nečekaně se objevující nezralosti, nýbrž především ze slabé křesťanské víry, chybějícího církevního doprovázení nebo osamocení novomanželů. Takový katechumenát by měl pokračovat v prvních letech manželského života, aby dodal protilátky ke zdolání nevyhnutelných obtíží a zároveň oběma partnerům umožnil růst ve víře. Vyžaduje však spolupráci kněží s laiky – manželi s prověřenou rodinnou zkušeností – a odborníky v psychologických disciplínách. Dle papežových slov „znají totiž manželství lépe než my... a zároveň ve skupinové práci podpoří nás, kněze, kteří všechno nezvládáme“. Mnohdy stačí na záchranu vztahu pouhé vyslechnutí partnerů. Naslouchání je však namísto rovněž tehdy, když manželé zjistí, že jejich vztah není svátostným poutem a chtějí z této situace odejít. Také je nezbytné, aby je kněží, biskupové a pastorační pracovníci řádně vyslechl, a ne pouze seznámili s právními normami.²⁰⁸

---

²⁰⁵ Srov. *ibid.* č. 227.

²⁰⁶ Srov. *ibid.* č. 229.

²⁰⁷ Srov. AL č. 230.

²⁰⁸ Srov. FRANCESCO. *Discorso ai Partecipanti al Corso diocesano di formazione sul matrimonio e famiglia promosso dal Tribunale della Rota Romana* ze dne 27. 9. 2018.

Závěr

Současné církevně-právní předpisy pro přípravu na manželství a vedení novomanželů vycházejí z učení posledních papežů, prezentovaných jak na biskupských synodech rozebírajících téma rodiny a manželství a po nich koncem 20. a začátkem 21. století i v jiných uváděných dokumentech církve. Rovinu celocírkevní zde postihuje mimo kodexu kanonického práva, obsahujícího oblast přípravy velmi stručně v kán. 1063–1072 (Pastorační péče a úkony předcházející uzavření manželství) především exhortace Jana Pavla II. *Familiaris consortio* (vymezující jasně přípravu jako celoživotní proces a její etapy především v č. 70–72) a exhortace papeže Františka *Amoris laetitia*, která přináší další důrazy (kupř. v oblasti doprovázení novomanželů v prvních letech po svatbě) a také dokument Papežské rady pro rodinu nazvaný *Příprava na svátost manželství* z r. 1996. Na tyto směrnice pak navazují partikulárně-právní úpravy jednotlivých biskupských konferencí. V České republice to byla v roce 2010 publikovaná *Směrnice České biskupské konference pro přípravu na svátost manželství*, kterou nahradila současně platná *Směrnice České biskupské konference pro přípravu na svátost manželství*, vydaná v roce 2017. Ta jako stěžejní úkol považuje nalézt takovou formu přípravy, která na jedné straně připravuje osoby na trvalý manželský vztah, tak jak ho chápe církev a na straně druhé vychází vstříc jak individuálním potřebám snoubenců a jejich reálné životní situaci. Při takové přípravě se osvědčilo kombinovat kurzy odborníků ze strany kněží či církevních pracovníků se zkušenostmi manželských párů.

V průběhu práce jsme dospěli k poznatku, že manželství zahrnuje kromě viditelných – faktických – aspektů rovněž přidanou hodnotu, které je však schopna dosáhnout pouze lidská osoba. Manželství je tak zároveň metafakticky existující soužití. Církev se předkládáním norem snaží nastavit určité hranice, které se z čistě negativního pohledu jeví jako povinnosti. Soudíme, že pokud kdokoliv uvažuje výhradně v právnických intencích, ztratil skutečnou lásku.²⁰⁹ Manželství by v juristické oblasti mělo být vnímáno především pohledem práv. Nemáme však na mysli práva vlastní, ale práva druhého člověka: práva takřikajíc radostná, ale zároveň sebedarující (kenotická). Jinými slovy manželský partner objevuje velikost životního svazku a přitom se z milované osoby může stále více radovat. Pohled kanonického práva představuje další teologický rozměr k hledisku pastoračnímu, liturgickému, katechetickému, systematicko-teologickému, antropologickému apod. Díky tomu je s to pomoci rozvíjet velikost a krásu manželství, byť pojednává především o minimu práv

---

²⁰⁹ Podobné je čistě ekonomické uvažování „má dáti – nedal“.

a povinností, o záležitostech k platnosti a dovolenosti manželství či o řešení závažných manželských situací.

Příprava diplomové práce mi přinesla užitek z více hledisek. Jednak jsem díky pátrání mohl více postihnout *ratio legis* církevních norem. Tyto objevy představují posilu do dalších let společného vztahu s mou drahou manželkou. Nejvýraznější podnět však zahrnovalo uvědomění, že se manželství zakládá na něčem tak prostém, ale přitom podivuhodně lidském: na svobodném a neodvolatelném souhlasu. Tento aspekt mne pobízí, abych všední neshody i krize různého kalibru mohl brát s rozumným odstupem, s větším klidem (ač cholerik) a respektem ke druhému.

Na závěr se můžeme nechat inspirovat slovy jednoho francouzského novináře:

„Ta moje [manželka] je zahradou s nádhernými květinami a několika málo kopřivami... Záleží na mně, jak zahradničím.“²¹⁰

---

²¹⁰ LEPEIGNEUX C. *První roky manželství*, s. 7.

Seznam pramenů a literatury

Použité zkratky

AA	dekret II. vatikánského koncilu <i>Apostolicam actuositatem</i>
AL	posynodní apoštolská exhortace <i>Amoris laetitia</i> papeže Františka
CIC/1917	Codex iuris canonici z roku 1917
CIC/1983	Kodex kanonického práva z roku 1983
DSH	Dönzinger-Schönmetzer-Hünemann
DV	věřoučná konstituce II. vatikánského koncilu <i>Dei verbum</i>
FC	posynodní apoštolská adhortace <i>Familiaris consortio</i> Jana Pavla II.
GS	pastorální konstituce II. vatikánského koncilu <i>Gaudium et spes</i>
KKC	Katechismus katolické církve
LG	věřoučná konstituce II. vatikánského koncilu <i>Lumen gentium</i>
MZ	zákon Parlamentu České republiky č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů
NOZ	zákon Parlamentu České republiky č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OT	dekret II. vatikánského koncilu <i>Optatam totius</i>
SC	konstituce II. vatikánského koncilu <i>Sacrosanctum concilium</i>

Biblické citace převzaty z ekumenického překladu Písma svatého:

Ekumenické komise pro Starý a Nový zákon. *BIBLE. Písmo svaté Starého a Nového zákona* [včetně deuterokanonických knih]. Praha : Česká biblická společnost, 2005. 304 s. ISBN 80-85810-37-9.

Citace církevních otců upraveny tak, aby odpovídaly modernímu českému vyjadřování; čerpány z kapitoly „manželství“ z monografie:

ŘEHÁK, Antonín. *Patristická ENCYKLOPÆDIE aneb sklad učení katolického, ze svatých a jiných katolických výtečníků snešený a sestavený*. Díl I. Praha : Jan N. Musil, 1851.

Prameny

- BENEDIKT XVI. *Promluva k Římské rotě* ze dne 22.1.2011. In AAS 103 (2011), s. 108-113.
- CODEX IURIS CANONICI. KODEX CÍRKEVNÍHO PRÁVA. Praha : ZVON, 1994. 816 s. ISBN 80-7113-082-6.
- ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství*. Praha : ČBK, 2017. Fialová řada dokumentů č. 42.
- CONGREGATIONE DE INSTITUTIONE CATHOLICA. *Instructio De patrum ecclesiae studio in sacerdotali institutione*. In AAS 82 (1990), s. 607-636.
- DENZINGER, Heinrich. *Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum: Kompendium der Glaubensbekenntnisse und kirchlichen Lehrentscheidungen*. 43. vyd. Editor Peter HÜNERMANN. Freiburg im Breisgau : Herder, 2010. 1783 s. ISBN 978-3-451-37000-7.
- Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha : ZVON, 1995. 608 s. ISBN 80-7113-089-3.
- Dokumenty Tridentského koncilu*. Praha : Krystal OP, 2015. 338 s. ISBN 978-80-87183-75-5.
- FRANTIŠEK. *Amoris laetitia: Radost z lásky. Posynodální apoštolská exhortace o lásce v rodině*. Přeložil J. Brož. Praha: Paulínky, 2016. 230 s. ISBN 978-80-7450-225-5.
- FRANTIŠEK. *Gaudete et exultate: Radujte se a jásejte. Apoštolská exhortace o povolání ke svatosti v současném světě*. Přeložil J. Brož. Praha : Paulínky, 2018. 96 s. ISBN 978-80-7450-302-3.
- JAN PAVEL II. *Discorso al Tribunale della Rota Romana* ze dne 21.01.1999. In AAS 91 (1999), s. 622-627.
- Katechismus katolické církve*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002. 817 s. ISBN 80-7192-473-3.
- MICHAL, Jaroslav. *Překlad Kodexu kanonického práva*. Přeložil František KOP. Olomouc : Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta, 1969, 188 s.
- Obecný zákoník občanský č. 946/1811 ze dne 1. 6. 1811.
- OBŘADY ŽEHNÁNÍ. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2013. 608 s. ISBN 978-80-7195-647-1.
- PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Lidská sexualita: pravda a význam. Zásady pro výchovu v rodině*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2000. 76 s. ISBN 80-7192-495-4.
- PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství*. Praha : ČBK, 2001. Oranžová řada dokumentů č. 17.

- PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Rodina, manželství a „fakticky existující soužití“*. Praha : ČBK, 2001. Oranžová řada dokumentů č. 14.
- PIUS XI. *Casti connubii*. Encyklika papeže Pia XI. o manželství. In AAS 22 (1930), s. 539-592.
- S. CONGREGATIONE CONCILII. *DECRETUM De sponsalibus et matrimonio iussu et auctoritate SS. D. N. Pii Papae X a S. Congregatione Concilii editum*. (Ne temere). In: *Acta Sanctae Sedis* XL (1907), s. 525-530.
- SVATEBNÍ OBŘADY. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2007. 136 s. ISBN 978-80-7192-987-1.
- Zákon Parlamentu České republiky č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů ze dne 2. srpna 2000.
- Zákon č. 3/2002 Sb. o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech) ze dne 7. 1.2002.
- Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů ze dne 3. 4. 2006.
- Zákon Parlamentu České republiky č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012.

Použitá literatura

- BADENI, Joachim. *Modlitba? No problem!* Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2012. 96 s. ISBN 978-80-7195-566-5.
- BONNET, Piero Antonio, GULLO, Carlo (edd.) *Diritto matrimoniale canonico*. Studi giuridici LVI. Città del Vaticano : Libreria Editrice Vaticana, 2002. 572 s. ISBN 88-209-7170-4.
- BROWN, Raymond Edward, FITZMYER, Joseph Augustine, MURPHY, Roland Edmund (edd.). *The New Jerome Biblical Commentary*, New Jersey : Prentice Hall, 1993. 1484 s. ISBN 0-225-66734-7.
- DODARO, Robert (ed.). *Setrvat v pravdě Kristově. Manželství a svaté přijímání v Katolické církvi*. Brno : Jiří Brauner – Kartuziánské nakladatelství, 2015. 208 s. ISBN 978-80-87864-33-3.
- ERRÁZURIZ, Carlos José, ORTIZ, Miguel (edd.). *Misericordia e diritto nel matrimonio*. Pontificia università della Santa Croce, Facoltà di diritto canonico : Roma, 2014. 164 s. ISBN 978-88-8333-334-7.
- GRANADOS, José, KAMPOWSKI, Stephan, PÉREZ-SOBA, Juan José. *Nová pastorační péče o rodiny. Průvodce podle Amoris Lætitia. Doprovázení, rozlišování a začlenění*. Brno : Akademie kanonického práva, 2017. 132 s. ISBN 978-80-906025-5-7.

- HAMILTON, Victor P. *The Book of Genesis. Chapters 1-17*, Michigan : Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1990. 522 s. ISBN 978-0-8028-2521-6.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2014. 1380 s. ISBN 978-80-7400-503-9.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. Praha : C. H. Beck, 2015. 366 s. ISBN 978-80-7400-552-7.
- CHIAPPETTA, Luigi. *Il Codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*. Bologna : Centro editoriale dehoniano, 2011. 3. vydání. 740 s. ISBN 978-88-10-40884-1.
- CIAMPA, Roy E., ROSNER, Brian S. *The First Letter to the CORINTHIANS*. Michigan : Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 2010. 923 s. ISBN 978-0-8028-3732-5.
- KASPER, Walter. *Evangelium o rodině. Úvodní projev k připravované synodě o rodině*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2014. 64 s. ISBN 978-80-7195-832-1.
- KECK, Leander E. et al. *The New Interpreter's Bible. General articles & introduction, commentary & reflections for each book of the bible including the apocryphal/deuterocanonical books in twelve volumes. Volume I*. Nashville : Abington Press, 1994. 1195 s. ISBN 978-0-687-27814-5.
- KECK, Leander E. et al. *The New Interpreter's Bible. General articles & introduction, commentary & reflections for each book of the bible including the apocryphal/deuterocanonical books in twelve volumes. Volume X*. Nahville : Abington Press, 1994. 1011 s. ISBN 978-0-687-27823-7.
- KECK, Leander E. et al. *The New Interpreter's Bible. General articles & introduction, commentary & reflections for each book of the bible including the apocryphal/deuterocanonical books in twelve volumes. Volume XI*. Nahville : Abington Press, 1994. 916 s. ISBN 978-0-687-27824-4.
- KRAUSOVÁ, Jitka. *Manželství – cesta ke svatosti. Svati manželé 20. století*. Olomouc : Centrum pro rodinný život, 2017. 370 s. ISBN 978-80-906909-0-5.
- LEPEIGNEUX, Cyril. *První roky manželství. Výletní parník nebo galéra?* Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2012. 88 s. ISBN 978-80-7195-622-8.
- NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha – Kostelní Vydří : Krystal OP a Karmelitánské nakladatelství, 2006. 218 s. ISBN 80-7195-065-3 (pro Karmelitánské nakladatelství).
- O'BRIAN, Peter T. *The Letter to the EPHESIANS*. Michigan : Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1999. 538 s. ISBN 978-0-8028-3736-3.
- OSBORNE, Grant R. *Matthew. Exegetical Commentary on The New Testament*. Michigan : Zondervan, 2010. 1154 s. ISBN 978-0-310-24357-1.

RUDOLPH, Kurt. *Gnóze. Podstata a dějiny náboženského směru pozdní antiky*. Praha : Vyšehrad, 2005. 458 s. ISBN 978-80-7021-947-8.

WEIGEL, George. *Svědék naděje. Životopis papeže Jana Pavla II.* Praha : Práh, 2005. 880 s. ISBN 80-7252-114-4.

Internetové zdroje

FRANCESCO. *Discorso ai Partecipanti al Corso diocesano di formazione sul matrimonio e famiglia promosso dal Tribunale della Rota Romana*, Roma, 27. 9. 2018. Dostupné online na adrese http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2018/september/documents/papa-francesco_20180927_corso-rotaromana.html [01.04.2019].

PŘEHLED ZVLÁŠTNÍCH PRÁV CÍRKVÍ A NÁBOŽENSKÝCH SPOLEČNOSTÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné online na adrese <https://www.mkcr.cz/zvlastni-prava-33.html> [01.04.2019].

RELATIO SYNODI, 2014. Dokument synodu o rodině dostupný online na adrese http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20141018_relatio-synodi-familia_it.html [cit. 01.04.2019].

RELATIO FINALIS, 2015. Dokument synodu o rodině dostupný online na adrese http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20151026_relazione-finale-xiv-assemblea_it.html [cit. 01.04.2019].

Anotace

Jméno a příjmení autora:	MUDr. Bc. Jan Štěpán
Instituce:	Katedra církevních dějin a církevního práva Cyrilometodějské teologické fakulty v Olomouci
Název práce:	Církevní předpisy pro přípravu na manželství a vedení novomanželů
Vedoucí práce:	ThLic. Mgr. Monika Menke, Th.D
Počet stran:	54
Počet příloh:	0
Počet titulů použité literatury:	22
Počet pramenů:	30
Počet znaků včetně mezer:	128 435
Klíčová slova:	Příprava na manželství, právní příprava, manželství, snoubenci, novomanželé, <i>Familiaris consortio</i> , <i>Amoris laetitia</i>

Tato diplomová práce zkoumá předpisy, které církev věřícím předkládá pro vedení v důležitých oblastech lidského života – především v kontextu svatebního obřadu a v následném vedení novomanželů v nejbližších letech po svatbě. Zaměřuje se na předpisy západní katolické církve jak práva všeobecného, tak partikulárního českého. Práce vychází především z primární literatury, která je výkladově doplněna sekundární literaturou, přičemž mapuje nejzásadnější všeobecné normy k těmto problematikám. Cílem této práce je představit jednotlivé náležitosti jako komplexní celek s logickou strukturou, který není odtržen od reálného života, ale naopak z něj často vychází. Přínosem práce bude specifický náhled na téma, které takovým způsobem nebylo dosud zpracováno.

Annotation

Author's name:	MUDr. Bc. Jan Štěpán
Institution:	Department of Church History and Church Law, Sts. Cyril and Methodius Faculty of Theology
Title of work:	Church regulations for preparation for marriage and the guidance of the newly-wed
Thesis leader:	ThLic. Mgr. Monika Menke, Th.D.
Number of pages:	54
Number of attachments:	0
Number of literature items:	22
Number of sources:	30
Number of characters:	128 435
Key words:	Preparation for marriage, legal training, marriage, spouses, newly-weds, <i>Familiaris consortio</i> , <i>Amoris lætitia</i>

This thesis investigates laws, which church sets up to its believers for guidance in fundamental spheres of human lifetime, mainly in the context of the wedding ceremony and subsequent guiding of the newlyweds in forthcoming years after marriage. This diploma work is focusing on the rules of the western catholic church both general law and particular Czech rules. The paper stems mainly from the primary literature, which is explanatory replenished with the secondary literature, whereas surveys the most essential directives concerning these questions. The objective is to present the respective requirements as the integrated unit with reasoned structure, which is not ripped off from true life, but then from the real life proceeds. Contribution of this thesis is the unique view on the topic, which was not in such a mode handled yet.